

₹15/-

Hansti Duniya (Punjabi)

Vol. 41 No. 9
September 2017

ਹਨਸ਼ਟੀ ਦੁਨੀਆ

END

ਹੋਮਤੀ ਦੁਠਾ ਆ

Vol. 41 • ਅੰਕ : 09 • ਸਤੰਬਰ 2017 • Pages : 52

(ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਬੋਪਿਕ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਅਨੋਖੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ)

Also published in Hindi, English & Marathi

C.L. Gulati,
Member Incharge Magazine

Printer & Publisher Radhey Shyam, on behalf of Sant Nirankai Mandal, Delhi-9, printed at M.P. Printers, B-220, Phase-II, NOIDA - 201305 (UP) & published at Sant Nirankari Satsang Bhawan, Sant Nirankari Colony, Delhi-110009

Chief Editor :
Harjeet Nishad

Editor (Honorary)
Sulekh Singh 'Sathi'

Email: editorial@nirankari.org

Ph.: 011-47660200
Fax: 011-27608215

Website: <http://www.nirankari.org>
kids.nirankari.org

Subscription Value

	India/ Nepal	UK	Europe	USA	Canada/ Australia

Annual	Rs.150	£15	€20	\$25	\$30
5 Years	Rs.700	£70	€95	\$120	\$140

Other Countries

Equivalent to U.S. Dollars as mentioned above.

ਸੜੰਤ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ	04
ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਤਰੀ	10
ਹਸਾ-ਖੇਡਾ	16
ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨਤਰੀ	19
ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੈ?	27
ਰੰਗ ਭਰੋ ਪੜੀਜੋਗਿਆ	36
ਕਦੇ ਨਾ ਛੁੱਲੋ	42
ਚਿੱਤਰ ਪਹੇਲੀ	50

ਚਿੱਤਰਕਥਾਵਾਂ

ਬਿੱਟੀ	20
ਦਾਦਾ ਜੀ	46

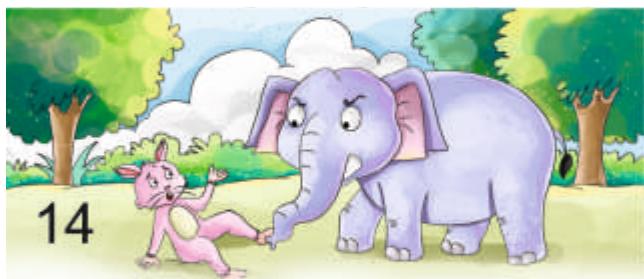

6

12

14

25

29

40

ਕਹਾਣੀਆਂ

ਜਾਮੁਨ ਦਾ ਦਰੱਬਤ ਅਤੇ ਥੱਚਾ

- ਅਮਲਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ

- ਦਿਠੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ

ਜੰਥੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲੀ

- ਬਦਰੀ ਪ੍ਰਗਾਦ ਵਰਮਾ

ਬੁਧੀਮਨ ਦੇਸਤ

- ਬਲਵਿੰਦਰ ਬਾਲਮ

ਬਾਂਦਰ ਦੀ ਚੜ੍ਹਗਈ

- ਕਿਸੌਰ ਡੇਠੀਅਲ

ਛੱਡ ਦਿਉ ਮੈਨੂੰ

- ਦਿਠੇਸ਼ ਦਰਪਣ

ਸੁਭਾਅ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ

- ਪ੍ਰਿਤਾਲ ਸਿੰਘ

ਖਰਗੋਸ਼ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ

- ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਜੀਨ

ਅਡਿਆਸ ਦਾ ਕਮਾਲ

- ਰਾਧੇਲਾਲ ਨਵਰੱਕਰ

6

12

14

25

28

30

32

38

45

ਬੱਚੇ

- ਜਸਵਿੰਦਰ ਸ਼ਾਹਿਰ

ਛਲਾਂ ਦਾ ਰਜ਼ਾ ਅੰਬ

- ਗੋਵਿੰਦ ਭਾਗਦਵਾਜ

ਪੁਸਤਕਾਂ

- ਰੂਪਨਾਗੰਠਣ ਕਾਬਰਾ

ਧਿਮਾਲੀਆ ਪਰਥਤ

- ਉਮਾਸ਼ਕਰ

ਇੰਟਰਨੈੱਟ

- ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਰਾਜਨ

ਜੋਰੀ ਆਇਆ

- ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਪਿਆਰੀ ਹਿੜੀਏ

- ਬਿੱਕਰ ਮਾਣਕ

ਗੁੱਡੀਆ

- ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਰਾਮੂ

ਅਮਨ ਦੇ ਦੀਵੇ

- ਸੁਰਜੀਤ ਦੇਵਲ

5

11

18

26

29

33

34

43

ਅਜਥ ਅਨੋਖੇ ਟਾਵਰ

- ਕਿਰਣ ਬਾਲਾ

ਡਾਸਤਵੱਧੋਲੀ ਰਣਾਕਿਸ਼ਣ

- ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ

ਇਤਿਹਾਸ ਬੂਟ-ਚਪਲਾਂ ਦਾ

- ਜਾਜ ਮੰਡਾਵਰੀ

ਅਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਗੈਰਵ

- ਜਗਤਾਰ ਚਮਠ

ਅਤਮ ਵਿਸਵਾਸੀ ਬਣੋ

- ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਊਠ ਦੀ ਪਿੰਡ ਤੇ ਕੁੱਥੜ ਕਿਉਂ...

- ਪਿਖਵੀਗਜ

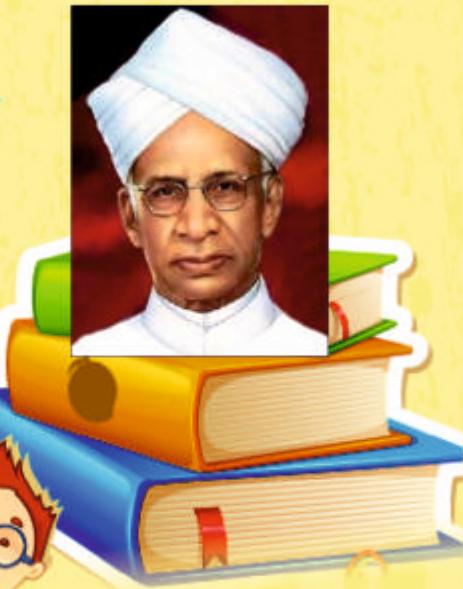
ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ

- ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਰ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੇਖ

ਸਭ ਤੋਂ
ਪਹਿਲਾਂ

ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ

ਐਜ਼ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਬੜੀ ਰੈਣਕ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਨਵੇਂ-ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਫ੍ਰੈਸ਼ ਵਿਚ ਸਕੂਲ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਘੰਟੀ ਵੱਜੀ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਕਲਾਸ ਰੂਮ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਪਰ ਐਜ਼ ਅਧਿਆਪਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਏ। ਹਰ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਬੱਚਾ ਜੋ ਐਜ਼ ਅਧਿਆਪਕ ਵਾਲੀ ਫ੍ਰੈਸ਼ ਵਿਚ ਸੀ, ਉਹ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਹੀ ਪੜਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਬੱਚੇ ਵੀ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਅਧਿਆਪਕ ਬਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਬੜੀ ਦੇਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਫਿਰ ਕਲਾਸ ਟੀਚਰ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਆਏ। ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਬੱਚਿਆਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਦੇ ਤੋਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਛੂਹ ਕੇ ਆਪਣਾ ਆਦਰ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਵੀ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਸਹੀਕਾਰ ਕੀਤਾ।

ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਬੱਚਿਓ! ਐਜ਼ ਇਹ ਬਦਲਿਆ ਬਦਲਿਆ ਨਜ਼ਾਰਾ ਕਿਉਂ ਨਜ਼ਾਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਿਉਂਕਿ ਐਜ਼ 5 ਸਤੰਬਰ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਗਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ.ਸਰਵਪਲੀ ਰਾਧਾਕੁਮਾਰ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਜਨਮਦਿਨ ਹੈ। ਡਾ.ਰਾਧਾਕੁਮਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਧਾਰਣ ਜਿਹੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਸੁੱਖ-ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹਾਸਿਲ, ਪਰ ਲਗਨ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸਦਾ ਹੀ ਨਤੀਜਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਸਾਧਨ ਉਪਲਬਧ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹਨਾਂ ਐਮਏ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ ਪੜਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਗਰੋਂ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਪ੍ਰੈਮੀਰ ਬਣੇ। ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਰ ਉਚਾਈ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਕ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕਈ ਅਵਾਰਡ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੇ। 1954 ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਰਤਨ ਅਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਨ 1962 ਵਿਚ ਜਦ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਗਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਈ ਅਧਿਆਪਕ ਮਿਤਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਅਤੇ ਮੁਖਾਰਕਵਾਦ ਦੇਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮਦਿਵਸ 5 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਬੜੀ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇ ਮੇਰਾ ਜਨਮਦਿਨ 'ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ ਸਾਲ 5 ਸਤੰਬਰ ਦਾ ਦਿਨ 'ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ! ਇਕ ਸਾਧਾਰਣ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਲਗਨ ਸਦਕਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਪਦ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣਾ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਸੱਚੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਆਪਣੀ ਪੜਾਈ ਪੂਰੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕਰੀਏ।

॥ ਸੁਲੇਖ 'ਸਾਥੀ'

ssathi_2007@yahoo.com

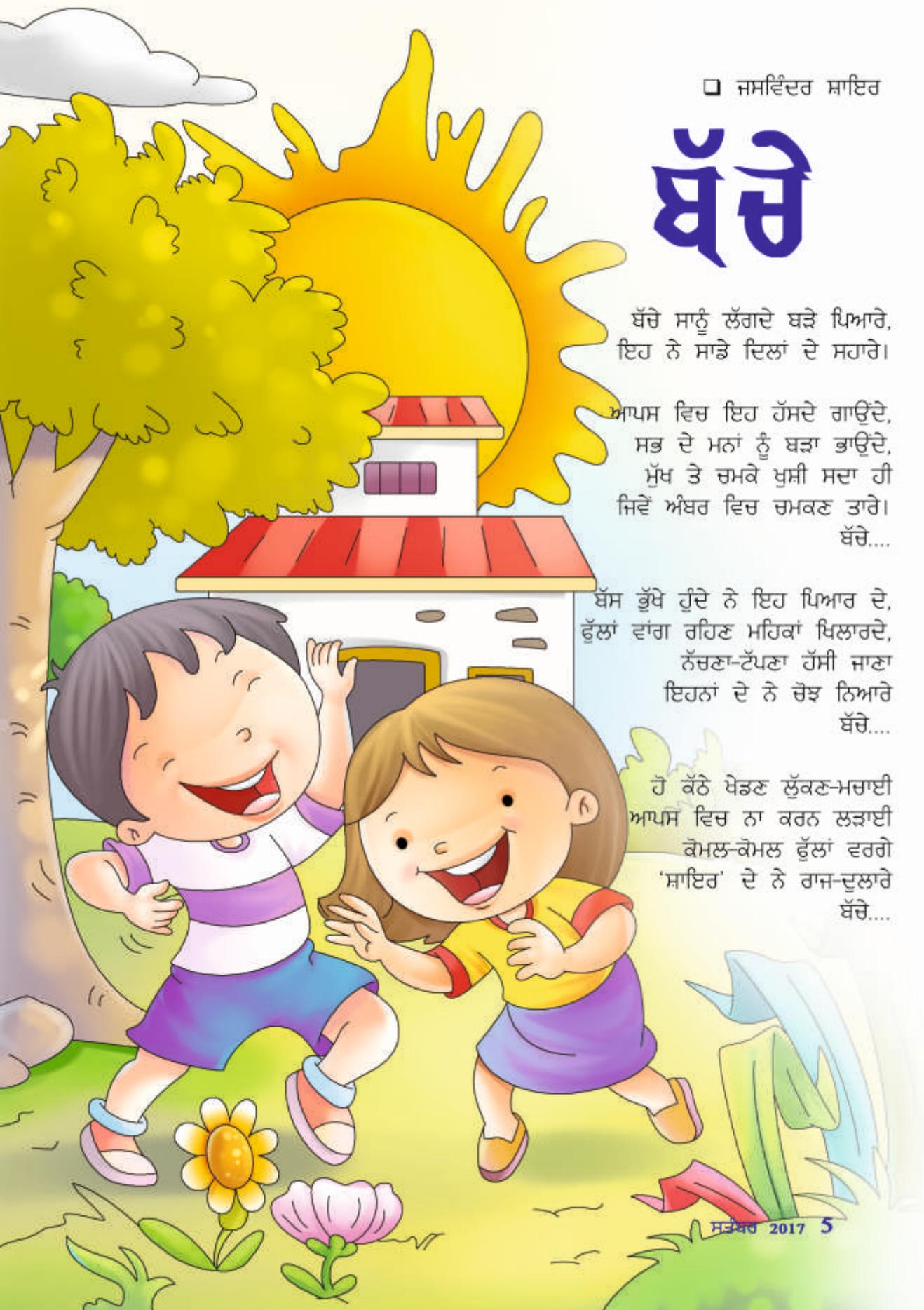
ਬੱਚੇ

ਬੱਚੇ ਸਾਨੂੰ ਲੱਗਦੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰੇ,
ਇਹ ਨੇ ਸਾਡੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਸਹਾਰੇ।

ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਹ ਹੱਸਦੇ ਗਾਉਂਦੇ,
ਸਭ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਾਉਂਦੇ,
ਮੁੱਖ ਤੇ ਚਮਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਸਦਾ ਹੀ
ਜਿਵੇਂ ਅੰਬਰ ਵਿਚ ਚਮਕਣ ਤਾਰੇ।
ਬੱਚੇ....

ਬੱਚ ਭੁੱਖੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਹ ਪਿਆਰ ਦੇ,
ਛੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗ ਰਹਿਣ ਮਹਿਕਾਂ ਖਿਲਾਰਦੇ,
ਨੱਚਣਾ-ਟੱਪਣਾ ਹੱਸੀ ਜਾਣਾ
ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਨੇ ਚੋਝ ਨਿਆਰੇ
ਬੱਚੇ....

ਹੋ ਕੱਠੇ ਖੇਡਣ ਲੁੱਕਣ-ਮਚਾਈ
ਆਪਸ ਵਿਚ ਨਾ ਕਰਨ ਲੜਾਈ
ਕੋਮਲ-ਕੋਮਲ ਛੁੱਲਾਂ ਵਰਗੇ
'ਸ਼ਾਇਰ' ਦੇ ਨੇ ਰਾਜ-ਦੁਲਾਰੇ
ਬੱਚੇ....

○ ਅਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ

ਜਾਮੁਨ

ਦਾ ਦਰੱਖਤ ਅਤੇ ਬੱਚਾ

ਕਾਫੀ ਪੁਰਾਣੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਅਜੀਬ ਜਾਮੁਨ ਦਾ ਦਰੱਖਤ ਸੀ। ਉਸ ਜਾਮੁਨ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਜਾਮੁਨਾਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਦਰੱਖਤ ਬੌਲਦਾ ਵੀ ਸੀ। ਇੱਕ ਨਿੱਕਾ ਬੱਚਾ ਉਸ ਦਰੱਖਤ ਦੁਆਲੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਖੇਡਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਦੋਨੋਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਜਾਮੁਨ ਦਾ ਦਰੱਖਤ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਤੇਤਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦਰੱਖਤ ਦਾ ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਨਿੱਕਾ ਬੱਚਾ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਉਸ ਦਰੱਖਤ ਦੁਆਲੇ ਖੇਡਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਾਮੁਨਾਂ ਵੀ ਖਾਂਦਾ ਸੀ।

ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ, ਉਹ ਨਿੱਕਾ ਬੱਚਾ ਹੁਣ ਥੋੜਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਦਰੱਖਤ ਕੋਲ ਅੱਜ ਨਿਰਾਸ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਦਰੱਖਤ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਬੱਚੇ ਨੇ ਕਿਹਾ— ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਖੇਡਣ ਲਈ ਖਿੱਡੇਣੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਸ ਜਾਮੁਨ ਦੇ ਦਰੱਖਤ ਨੇ ਕਿਹਾ — ਫਿਰ ਕੀ ਹੋਇਆ ਤੂੰ

ਮੇਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਮੁਨਾਂ ਵੇਚ ਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੂੰ ਕਾਫੀ ਪੈਸੇ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਤੂੰ ਉਹਨਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਦੇ ਖਿੱਡੇਣੇ ਖਰੀਦ ਲੈ। ਬੱਚੇ ਨੇ ਦਰੱਖਤ ਤੋਂ ਜਾਮੁਨਾਂ ਲੈ ਕੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਿੱਡੇਣੇ ਖਰੀਦ ਲਏ। ਹੁਣ ਉਹ ਬੱਚਾ ਦਰੱਖਤ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਜਿਆਦਾਤਰ ਸਮਾਂ ਖਿੱਡੇਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਬਤੀਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸਦਾ ਦਰੱਖਤ ਨਾਲ ਮੇਹ ਘੱਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਫਿਰ ਸਮਾਂ ਬੀਤਿਆ, ਉਹ ਬੱਚਾ ਹੁਣ ਨੌਜਵਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਤਾਂ ਖਿਲਕੁਲ ਹੀ ਖੇਡਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਫਿਰ ਉਹ ਉਦਾਸ ਮਨ ਨਾਲ ਦਰੱਖਤ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਦਰੱਖਤ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ — ਤੂੰ ਨਰਾਸ਼ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਖਿਲਕੁਲ ਹੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੱਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਖੇਡ ਸਕਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਵਧਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਪੈਸਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦਰੱਖਤ ਨੇ ਕਿਹਾ — ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਕੱਟ ਕੇ ਵੇਚ ਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣਾ ਲੈ ਪਰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਜ਼ਰੂਰ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰ। ਉਸ ਨੌਜਵਾਨ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਕੱਟ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਵੇਚ ਕੇ ਆਪਣਾ ਵਧਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਘਰ ਬਣਾਇਆ।

ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਨੈਜਵਾਨ ਉਸ ਦਰੱਖਤ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲੱਗ ਗਈ ਸੀ।

ਸਮਾਂ ਫਿਰ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ। ਉਹ ਨੈਜਵਾਨ ਹੁਣ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਫਿਰ ਉਹ ਉਸ ਦਰੱਖਤ ਕੋਲੋਂ ਦੀ ਲੀਘ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਦਰੱਖਤ ਹੁਣ ਦਰੱਖਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਕੱਟਣ ਕਾਰਣ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਤਣਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਦਰੱਖਤ ਨਾਲ ਫਿਰ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇੱਕ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਸੈਥੋਂ ਤੁਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਪਰ ਉਸ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਤੱਕ ਜਾਣ ਲਈ ਇੱਕ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਦਰੱਖਤ ਫਿਰ ਉਸ ਬੁੱਢੇ ਤੇ ਪਸੀਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਤਣਾ ਕੱਟ ਕੇ ਇਕ ਕਿਸਤੀ ਬਣਾ ਲੈ ਅਤੇ ਤੂੰ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਉਸ ਤੀਰਥ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ। ਉਸ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਫਿਰ ਉਸਦਾ ਤਣਾ ਕੱਟ ਕੇ ਕਿਸਤੀ ਬਣਾ ਲਈ ਅਤੇ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਰੱਖਤ ਦੀਆਂ ਹੁਣ ਸਿਰਫ਼ ਜੜਾਂ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਉਸ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਬੁੱਢਾ ਹੁਣ

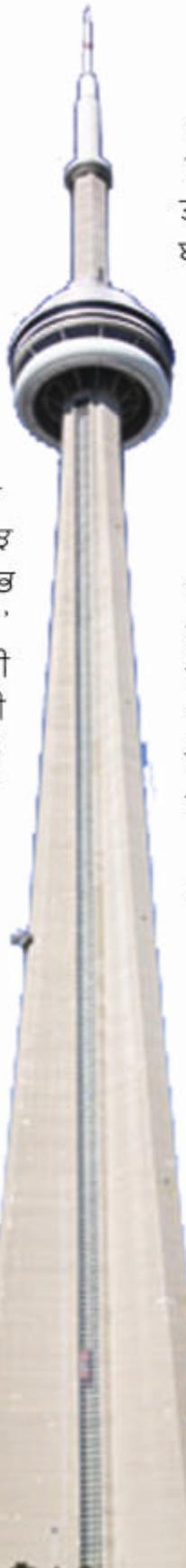
ਬਹੁਤ ਹੀ ਔਖਾ ਕਦਮ ਪੁੱਟ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੰਤ ਉਹ ਫਿਰ ਉਸ ਦਰੱਖਤ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਕੋਲ ਰੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਠੋਕਰ ਖਾ ਕੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੁੱਢਾ ਵਿਅਕਤੀ ਛਿੱਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਰੱਖਤ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਈ। ਉਸ ਦਰੱਖਤ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ - ਅਗਰ ਤੈਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਤਾਂ ਤੂੰ ਮੇਰੀਆਂ ਜੜਾਂ ਵੀ ਪੁੱਟ ਲੈ।

ਜਦੋਂ ਦਰੱਖਤ ਦੀ ਐਨੀ ਗੱਲ ਉਸ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਸੁਣੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤੇਰਾ ਕਰਜ਼ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਉਤਾਰ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇਰੇ ਸਹਾਰੇ ਹੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ ਕਦਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਬੁੱਢੇ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਜੜਾਂ ਵੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਵਹਾਉਣ ਲੱਗੀਆਂ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਸਾਡੇ ਮਾਤਾਪਿਤਾ ਵੀ ਇਸ ਦਰੱਖਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਤੀਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾਪਿਤਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰੀਏ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਸਾਨੂੰ ਨਿੱਕੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਸਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀਏ।

ਅਜਬ ਅਨੋਖੇ ਟਾਵਰ

ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਟਾਵਰਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਵਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਆਕਰਸ਼ਣ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਆਉਂ ਵੇਖੀਏ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਟਾਵਰਾਂ ਨੂੰ। ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਟਾਵਰ “ਟੋਕੀਓ ਸਕਾਈ ਟ੍ਰੀ” ਮਈ 2012 ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਵੇਖਣ ਲਈ ਖੇਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਟਾਵਰ ਦੀ ਉਚਾਈ 2080 ਫੁੱਟ (634 ਮੀਟਰ) ਹੈ। 36000 ਵਰਗ ਮੀਟਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਣੇ ਇਸ ਟਾਵਰ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਵਿਚ 5.80 ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਕੁਲ 40 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦਾ ਖਰਚ ਆਇਆ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਨਾਉਣ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਨਵੀਂ ਤਕਨੀਕ ‘ਸਲਿਪਹਾਰਮ ਕੰਸਟ੍ਰੁਕਸ਼ਨ’ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਵਿਚ ਵਿਸਾਲ ਬਨਾਵਟਾਂ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਜੈਕ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਉਠਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਟਾਵਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਭੁੰਪਵਿਰੋਧੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਟਾਵਰ ਨੂੰ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਨਹੀਂ

ਬਲਕਿ ਔਬਜ਼ਰਵੇਟਰੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਡੇਕ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਹਾਈਸਪੀਡ ਲਿਫਟ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਟਾਵਰ ਵਿਚ ਉੱਚੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਡਿਜਿਟਲ ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਅੰਟੀਨਾ ਲਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਿਗਨਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਇਹ ਟਾਵਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਲਈ ਖੇਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਸੁਆਗਤ ਲਈ 400 ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਟ੍ਰੈਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਟਾਵਰ ਵਿਚ ਬਣੇ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਮਾਲ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਜੋਸ਼ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ। ‘ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁਕ ਐਫ ਵਰਲਡ ਰਿਕਾਰਡ’ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਟਾਵਰ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਕਾਈ ਟ੍ਰੀ ਟਾਵਰ ਪੂਰਬੀ ਟੋਕੀਓ ਦੇ ਆਸਾਕੁਸਾ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੁਲਾਈ 2008 ਤੋਂ ਇਹ ਟਾਵਰ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਲਈ ਕਈ ਸਾਲ ਲੱਗ ਗਏ। ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਟਾਵਰ ਬਣਾ ਕੇ ਜਾਪਾਨ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਆਪਣੀ ਦ੍ਰਿੜ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸਭ ਤੋਂ

ਵੱਡੀ ਮਾਨਵ ਨਿਰਮਿਤ ਇਮਾਰਤ ਹੈ। 'ਬੁਰਜ ਖਲੀਫ਼ਾ' ਜੋ ਕਿ ਦੁਬਾਈ ਵਿਚ ਹੈ, 2717 ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਇਮਾਰਤ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਪਾਨ ਵਿਚ 2005 ਵਿਚ ਨਿਰਮਿਤ ਟੋਕੀਓ ਟਾਵਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਉਚਾਈ 1093 ਫੁੱਟ ਸੀ। ਪਰ ਗਿਨੀਜ਼ ਬੁਕ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਟਾਵਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚੀਨ ਦਾ ਕੈਪਟਨ ਟਾਵਰ ਦਰਜ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਉਚਾਈ 1968 ਫੁੱਟ (600 ਮੀਟਰ) ਸੀ।

ਸੀਏਨ ਟਾਵਰ ਟੋਰੈਟ, ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰੋ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਇਕ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਟਾਵਰ ਹੈ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਸਹਾਰੇ ਦੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਖੜਾ ਹੈ। ਇਹ 2 ਅਪਰੈਲ 1975 ਨੂੰ ਬਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। 555.33 ਮੀਟਰ ਉੱਚਾ ਇਸ ਟਾਵਰ ਵਿਚ 347.5 ਮੀਟਰ ਦੀ ਉਚਾਈ ਤੇ ਲੱਗੇ ਸਕਾਈਪੈਡ ਵਿਚ 416 ਸੀਟਾਂ ਵਾਲਾ ਘੁੰਮਦਾ ਇਕ ਰੈਸਟੋਰੈਟ ਵੀ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ 120 ਕਿਲਮੀਟਰ ਦੀ ਦੂਰੀ ਤਕ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਐਲੈਕਜ਼ੈਂਡਰ ਗੁਜ਼ਤਾਵ ਏਫਿਲ ਦੁਆਰਾ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਰਿਸ ਦਾ ਏਫਿਲ ਟਾਵਰ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। 300.51 ਮੀਟਰ ਉੱਚਾ ਇਹ ਟਾਵਰ 31 ਮਾਰਚ 1889 ਨੂੰ ਬਣਾ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਟੀ.ਵੀ ਅੰਟੀਨਾ ਲਗਾ ਕੇ 320. 75 ਮੀਟਰ ਉੱਚੋਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਟਾਵਰ ਦਾ ਵਜ਼ਨ 7340 ਟਨ ਹੈ। 1792 ਪੜੀਆਂ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਇਹ ਲੋਹੇ ਦਾ ਟਾਵਰ 2 ਸਾਲ, 2 ਮਹੀਨੇ 2 ਦਿਨ ਵਿਚ ਬਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਵਿਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤੀ

ਛ. ਘੰਡੀਲਾਲ ਅਗਰਵਾਲ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1 : ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੈਟ ਕੀ ਹੈ?

ਉਤਤਰ : ਤੁਸੀਂ ਗਲੂਕੋਜ਼, ਚੀਨੀ ਅਤੇ ਸਟਾਰਚ ਤਾਂ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਕਿਸ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖਾਣਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸਥਦਾਂ ਵਿਚ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੈਟ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਾਰਬਨ ਯੋਗਿਕਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਾਰਬਨ, ਆਕਸੀਜਨ ਅਤੇ ਹਾਈਡ੍ਰੋਜਨ ਦੇ ਅਣੂ ਮੌਜੂਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੈਕ, ਬਿਸਕੁਟ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਮਿਠਾਈਆਂ ਬਨਾਉਣ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਰਬੋਹਾਈਡ੍ਰੈਟ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਟਾਰਚ ਦਾ ਉਪਯੋਗ ਕਾਗਜ਼, ਅਲਕੈਂਹਲ ਅਤੇ ਗਲੂਕੋਜ਼ ਬਨਾਉਣ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਭੋਜਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅੰਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਚੁਸਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2: ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਨਮਕ ਕਿਉਂ ਪਸੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ?

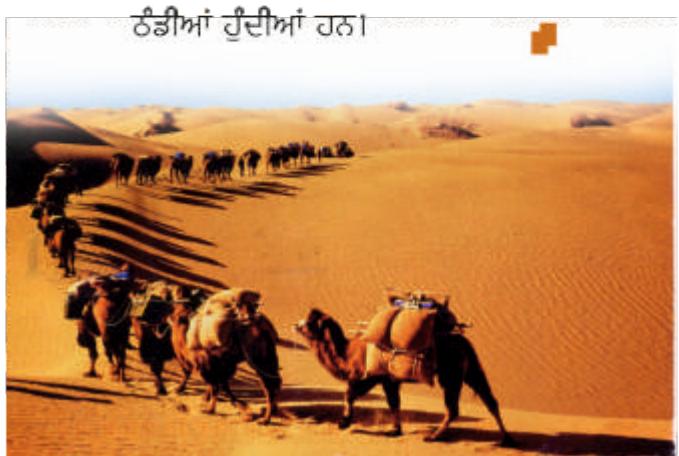
ਉਤਤਰ : ਜ਼ਮੀਨ ਉਤੇ ਜੋ ਜਾਨਵਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹੀ ਵੰਸ਼ਜ ਹਨ ਜੋ ਸਮੁੱਦਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬੋਡੀ ਲੂਈਡ ਅੱਜ ਵੀ ਵੈਸੀ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਸੁੱਕੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਧੋਇਆਂ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਪੁਰਾ ਨਮਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਮਾਸਾਹਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਨਮਕ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਪਣੇ ਸਿਕਾਰ ਦੀ ਬੋਡੀ ਲੂਈਡ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਨਮਕ ਦੀ ਕਮੀ ਪੂਰੀ ਹੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

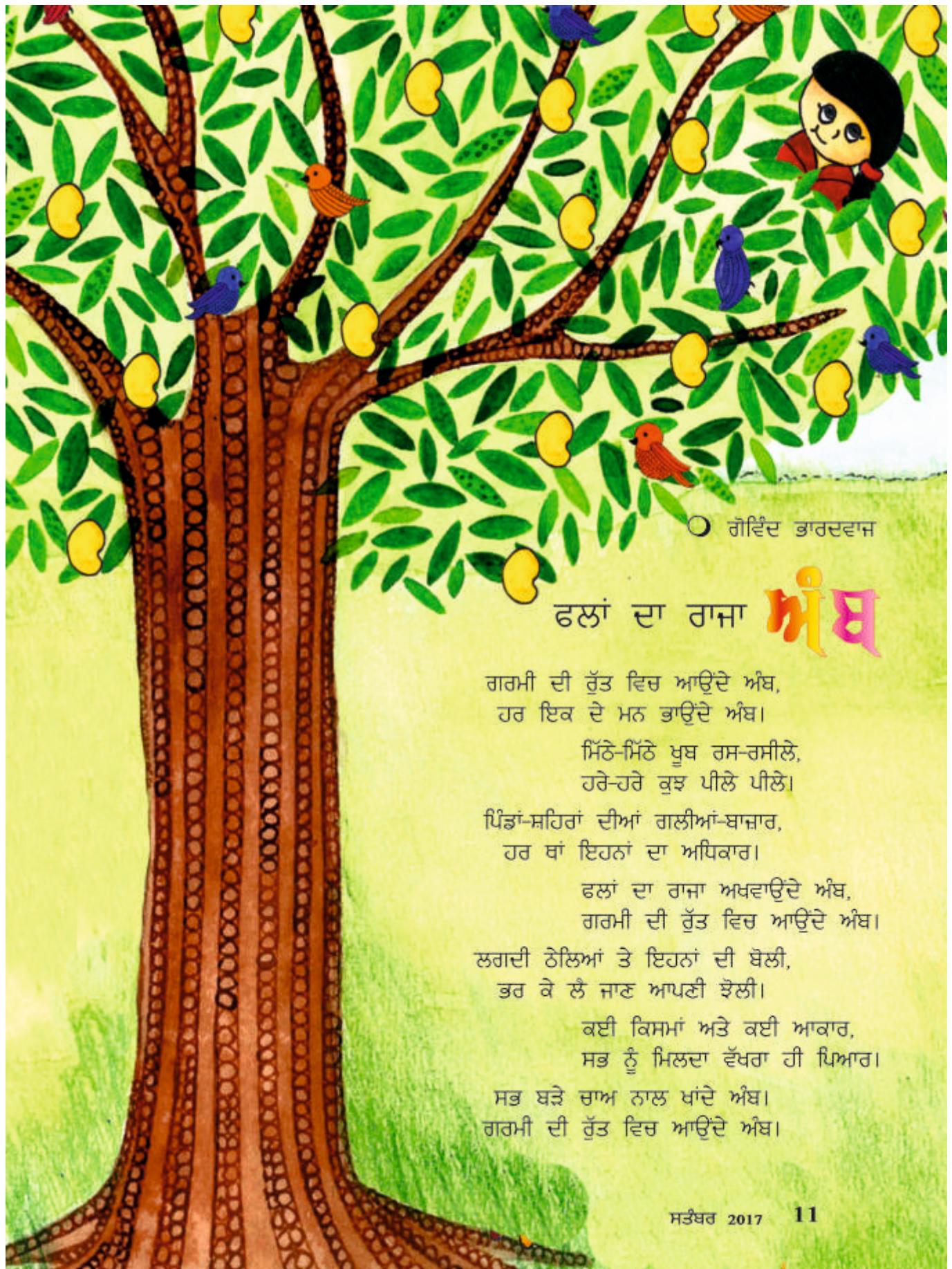
ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3 ਬਕਾਨ ਕਿਵੇਂ ਪੇਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਉਤਤਰ : ਦਰਅਸਲ ਜਦ ਮਾਂਸਪੇਸ਼ੀਆ ਜ਼ਿਆਦਾ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਲੈਕਟਿਕ ਐਸਿਡ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜੈਵ ਐਸਡ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨਤੀਜੇ ਵੱਜੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਕਾਨ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵੀ ਬਕਾਨ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਹੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਨੀਂਦ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਬਕਾਨ ਢੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4 : ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦਿਨ ਗਰਮ ਅਤੇ ਰਾਤਾਂ ਠੰਡੀਆਂ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ?

ਉਤਤਰ : ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰੇਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦਿਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਜਲਦੀ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਦਿਨ ਵੇਲੇ ਖੂਬ ਗਰਮੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਰੇਤ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਠੰਡੀ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਰਾਤਾਂ ਠੰਡੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ।

○ ਗੋਵਿੰਦ ਭਾਰਦਵਾਜ਼

ਫਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਅੰਬ

ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਅੰਬ,
ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਮਨ ਭਾਉਂਦੇ ਅੰਬ।

ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਖੂਬ ਰਸ-ਰਸੀਲੇ,
ਹਰੇ-ਹਰੇ ਕੁਝ ਪੀਲੇ ਪੀਲੇ।

ਪਿੰਡਾਂ-ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ-ਬਾਜ਼ਾਰ,
ਹਰ ਥਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ।

ਫਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਅਖਵਾਉਂਦੇ ਅੰਬ,
ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਅੰਬ।

ਲਗਦੀ ਠੇਲਿਆਂ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ,
ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਆਪਣੀ ਝੋਲੀ।

ਕਈ ਕਿਸਮਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਆਕਾਰ,
ਸਭ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਪਿਆਰ।

ਸਭ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਖਾਂਦੇ ਅੰਬ।
ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਅੰਬ।

ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸ਼ਣ

'ਡੈਡ ! ਮੈਨੂੰ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਈਆ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾਣਾ ਹੈ'- ਇਕੋ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

'ਮੈਂ ਇਕ ਲੈਕਚਰਾਰ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਮਨਿਸਟਰ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ। ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਤਨਖਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਅਤੇ ਰੈਟੀ-ਕੱਪਿਡਿਆਂ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੈਨੂੰ 15 ਲੱਖ ਕਿਥੋਂ ਦੇ ਦਿਆਂ ? ਜਿੰਨੀ ਮੇਰੇ ਚ ਹਿੰਮਤ ਸੀ ਤੈਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ, ਹੁਣ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਦਾ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ। ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਐਨੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਹੈ', ਪਿਤਾ ਨੇ ਮਾਝੂਸ ਹੁੰਦਿਆਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

'ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ, ਤੁਸੀਂ ਜਿਥੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿਤਿਉਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਮਕਾਨ ਵੇਚ ਦਿਓ। ਮੈਨੂੰ ਪੇਸਾ ਹਰ ਹੀਲੇ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜੁਬਾਨ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਬੜੀ ਬੋਇੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ'- ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ।

'ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਜੁਬਾਨ ਕੀਤੀ ਸੀ? ਘਰ ਵੇਚ ਕੇ ਰਹਿਣਾ ਕਿੱਥੇ ਹੈ?' - ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ।

'ਕਿਰਾਏ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮਕਾਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।' ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ।

'ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੌਰੂ ਦਾ ਖੜਾਨਾ ਨਹੀਂ।'- ਪਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ।

'ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਪੇਸਾ ਵੱਧ ਪਿਆਰਾ ਹੈ।'

'ਦੇਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਤੱਕੜੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਤੋਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤੂੰ ਪਤਿਆਨਿਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਕਮਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।'- ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਮਝਾਇਆ।

ਤੁਹਾਡਾ ਇਹੋ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਘਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਚੱਲਿਆਂ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਉਡੀਕ ਨਾ ਕਰਿਓ।'- ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਸਿੰਦ ਕੀਤੀ।

'ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਇਮੇਸ਼ਨਲ ਬਲੈਕਬੇਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹੈਂ।'- ਪਿਤਾ ਦੁਖੀ ਹੈ ਕੇ ਬੋਲਿਆ।

ਪੁੱਤਰ ਪਿਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅਣਸੂਣੀ ਕਰਕੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਮਾਤਾਪਿਤਾ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ।

ਪਿਤਾ ਨੂੰ 30 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਸੀਨ ਯਾਦ ਆ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਦਿਹਾੜੀਦਾਰ ਪਿਤਾ ਅੱਗੇ ਇਕ ਵੱਡੀ ਰਕਮ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਹ ਮਾਤਾਪਿਤਾ ਦਾ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸ਼ਣ ਹੋਇਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਵਿਉਹਾਰ ਉਤੇ ਸ਼ਰਮਿਦਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈ। ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! 'ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਉਤੇ ਉਹ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦਾ ਅਹਿਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।'

ਡਾ. ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ

ਅਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 5 ਸਤੰਬਰ 1888 ਨੂੰ ਤਿਰੁਤਨੀ , ਤਿਮਲਨਾਡੂ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਉਹ 14 ਮਈ 1962 ਤੋਂ 13 ਮਈ 1967 ਤਕ ਸਵਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮਦਿਨ 5 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਡਾ. ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਨੇ ਜਿਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਿਆ ਉਹ ਇਕ ਗਰੀਬ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਰਿਵਾਰ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮਸਥਾਨ ਵੀ ਇਕ ਪਵਿੱਤਰ ਤੀਰਥ ਸਥਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਾਦਾ-ਪਦਦਾਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਸਰਵਪੱਲੀ ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ 18ਵੀਂ ਸਤਾਖਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਵਿਚ ਤਿਰੁਤਨੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵੱਸ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਵਪੱਲੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੇ ਇੰਜ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸਰਵਪੱਲੀ ਵੀਗਾਸਵਾਮੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀਤਿਮਾ ਸੀ। ਇਕ ਗਰੀਬ ਪਰਿਵਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਡਾ. ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਅਮੀਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀਆਂ।

ਡਾ. ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾਕ੍ਰਿਸ਼ਣਨ ਦਾ ਬਚਪਨ

ਤਿਰੁਤਨੀ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਹੀ ਬੀਤਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿਖਿਆ ਕੇ.ਵੀ.ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਤਿਰੁਪਤੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 1896-1900 ਤਕ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਲੂਧਰਨ ਮਿਸ਼ਨ ਸਕੂਲ ਤਿਰੁਪਤੀ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ 1900 ਤੋਂ 1904 ਤਕ ਬੰਗਲੌਰ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮਦਰਾਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਨ ਕਾਲਜ ਮਦਰਾਸ ਤੋਂ ਐਮ.ਏ.ਫਿਲਾਸਫੀ ਕੀਤੀ। 1918 ਵਿਚ ਉਹ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੇ ਪ੍ਰੈਫੈਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋ ਗਏ।

14 ਮਈ 1962 ਵਿਚ ਜਦ ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਬੇਠਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 5 ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮਦਿਨ ਬੜੀ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਤਾਂ ਅਪ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ - ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੇਕਰ 5 ਸਤੰਬਰ ਵਾਲਾ ਦਿਨ **ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ** ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 5 ਸਤੰਬਰ ਅਧਿਆਪਕ ਦਿਵਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ।

ਆਪ ਉਚਕੋਟੀ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਫਿਲਾਸਫਰ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ 1954 ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਰਤਨ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਐਵਾਰਡ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ। ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿਪ ਮਿਲਦੀ ਰਹੀ।

ਲਗਭਗ 86 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 1975 ਨੂੰ ਮਦਰਾਸ ਵਿਖੇ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਕਹਾਣੀ - ਬਦਰੀ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਮਾ

ਜੰਬੋ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਮਿਲੀ

ਜੰਬੋ ਹਥੀ ਦੀ ਸੌਤਾਨੀ ਤੋਂ ਚੰਦਨਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਨਵਰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਜੰਬੋ ਹਰ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਨ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਜਮੀਨ ਉਤੇ ਪਟਕ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਨਿੱਕੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਐਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੰਬੋ ਅਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਵਿਚ ਪੋਦਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਖਾੜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਜੰਬੋ ਕਿਤੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਦ ਹੀ ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਇਕ ਰੁੱਖ ਉਤੇ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਝੁੰਡ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਰੁੱਖ ਉਤੇ ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਆਲੂਣੇ ਵੀ ਸਨ।

ਚਿੜੀਆਂ ਰੁੱਖ ਦੀਆਂ ਡਾਲੀਆਂ ਉਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਨੱਚ-ਗਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਨੱਚਣਾ-ਗਾਉਣਾ ਵੇਖ ਕੇ ਜੰਬੋ ਰੁੱਖ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ - 'ਓ ਚਿੜੀਓ ! ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਨੱਚ-ਗਾ ਰਹੀਆਂ ਹੋ ?'

ਡਾਲੀ ਤੇ ਬੈਠੀ ਚਿੜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਸਾਵਨ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਆਉਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ।

ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਨੱਚ ਗਾ ਲਿਆ। ਹੁਣ ਨੱਚਣਾ ਗਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰੋ ਵਰਨਾ ਇਸ ਰੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ

ਨਾਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਆਲੂਣੇ ਵੀ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਆਂਗਾ।

ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਨੱਚਣਾ ਗਾਉਣਾ ਕਿਉਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਟੇ? ਤੁਸੀਂ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਹੋ ਸਾਡਾ ਨੱਚਣਾ-ਗਾਉਣਾ ਬੰਦ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ? ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਲ ਪਈਆਂ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਜੰਬੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ - ਰੁਕ ਜਾਓ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਖਾਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਕੌਣ ਹਾਂ? ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਜੰਬੋ ਨੇ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੁੰਡ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਜੌਰ-ਜੌਰ ਦੀ ਹਿਲਾਇਆ। ਸਾਰੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਉਡੋਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਅੰਡੇ ਅੰਡੇ ਆਲੂਣੇ ਜਮੀਨ ਉਤੇ ਛਿਗ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਗਏ।

ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਆਲੂਣੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਕੇ ਜੰਬੋ ਬੋਲਿਆ - "ਹੁਣ ਕਦੇ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਜੰਬੋ ਨਾਲ ਆਕੜ ਕੇ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਿਓ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੰਜਾਮ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹੋਵੇਗਾ।" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਜੰਬੋ ਅੱਗੇ ਵੱਲ ਚੱਲ ਪਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਜੰਬੋ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ ਚੰਦਨਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿੱਕੇ-ਵੱਡੇ ਜਾਨਵਰ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਆਉਂਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਇਧਰ-ਉਧਰ ਛੁਪ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।

ਇਕ ਰੋਜ਼ ਜੰਬੋ ਘੰਡ ਵਿਚ ਟਹਿਲਦੇ ਹੋਏ ਤਾਲਾਬ ਕੋਲ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਤਾਲਾਬ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਡੱਡੂ ਮਸਤੀ ਨਾਲ ਟਰ-ਟਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਡੱਡੂਆਂ ਨੂੰ ਟਰ-ਟਰ ਕਰਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਜੰਬੋ

ਬੋਲ ਪਿਆ - ਓ ਡੱਡੂਅ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਕਿਸ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਟਰ-ਟਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ?

ਸਾਰੇ ਡੱਡੂ ਬੋਲ ਪਏ - ਮੀਂਹ ਆਉਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ।

ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਆਪਣਾ ਟਰ-ਟਰ ਦਾ ਗਾਣਾ ਬੰਦ ਕਰੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਕ-ਇਕ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਥੱਲੇ ਦੇ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿਆਂਗਾ। ਮੇਰਾ ਨਾਂ ਜੰਬੋ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਤੌਂ ਸਾਰਾ ਜੰਗਲ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸਭ ਟਰ-ਟਰ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ।

ਤੁਸੀਂ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਜਿਹੇ ਹਾਥੀ ਸਾਡਾ ਕੀ ਵਿਗਾੜ ਲਏਗੇ। - ਸਾਰੇ ਡੱਡੂ ਇਕੱਠੇ ਬੋਲ ਪਏ।

ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਮਾਮੂਲੀ ਹਾਥੀ ਕਿਹਾ। ਰੁਕ ਜਾਓ, ਹੁਣੇ ਇਸਦਾ ਮਜ਼ਾ ਚਖਾਉਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਡੱਡਾਂਗਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਜੰਬੋ ਤਾਲਾਬ ਵਿਚ ਕੁੱਦ ਗਿਆ।

ਜਿਥੇ ਜੰਬੋ ਨੇ ਛਲਾਂਗ ਮਾਰੀ ਉਥੇ ਗਹਿਰੀ ਦਲਦਲ ਸੀ। ਜੰਬੋ ਉਸ ਵਿਚ ਫਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਧਸਦਾ ਰਿਹਾ। ਜੰਬੋ ਨੂੰ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਰੇ ਡੱਡੂ ਜੋੜ-ਜੋੜ ਦੀ ਹੱਸਣ ਲੱਗੇ।

ਜੰਬੋ ਜਦ ਵੀ ਦਲਦਲ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਉਹ ਹੋਰ ਵੀ ਅੰਦਰ ਧਸਦਾ ਜਾਂਦਾ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਦਲਦਲ ਵਿਚ ਵੇਖ ਕੇ ਜੰਬੋ ਬਚਾਉ-ਬਚਾਉ ! ਚੀਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਜੰਬੋ ਦੇ ਚੀਖਣ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਪੈਂਡੀ ਅਤੇ ਜਾਨਵਰ ਤਲਾਬ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ - ਕਿਉਂ ਜੰਬੋ ! ਮਿਲ ਗਈ

ਨਾ ਤੈਨੂੰ ਘੰਭੇਡ ਦੀ ਸਜ਼ਾ'।

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪੈਂਡੀ ਤਾਲੀ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਜੰਬੋ ਦੀ ਹਾਸ਼ੀ ਉਡਾਉਣ ਲੱਗੇ।

ਜੰਬੋ ਦਲਦਲ ਵਿਚੋਂ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਮਦਦ ਲਈ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਮੈਂ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਓ।'

ਤਦ ਹੀ ਡੱਡੂ ਬੋਲ ਪਏ - ਇਸ ਅਤਿਆਚਾਰੀ ਜੰਬੋ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਚਾਏਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲਣੀ ਹੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਚਿੜੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਕਰਮਾਂ ਤੇ ਪਛਤਾਵਾ ਹੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਚਿੜੀਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਜਾਨਵਰ ਸਹਿਮਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਚਿੜੀਆਂ ਉਡੋ ਕੇ ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆਈਆਂ। ਬਾਂਦਰਾਂ ਨੇ ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਤੇੜ ਕੇ ਤਾਲਾਬ ਵਿਚ ਸੁਟਲੀਆਂ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੰਬੋ ਤਕ ਜਾਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਜੰਬੋ ਟਹਿਣੀਆਂ ਉਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਦਾ ਹੋਇਆ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਇਆ।

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਉ ! ਜੰਬੋ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਸਮ ਖਣੀ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਸਭ ਜਾਨਵਰ ਮਿਲਜੂਲ ਕੇ ਰਹੀਏ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੁਸੀਬਤ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਹੁਣ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲੱਗੇ।

ਹਾਸਾ ਖੇਡਾ

ਸਬਜੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਇਕ ਔਰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ, ਬੱਚਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ?

ਇਕਦਮ ਤਾਜ਼ਾ ਹੈ, ਭੈਣ ਜੀ! - ਸਬਜੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ।

ਸੁਨੀਤਾ - (ਸਪਨਾ ਨੂੰ) ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਤਾਂ ਹਰਦਮ ਅੰਗੂਠਾ ਚੂਸਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਲਾਜ ਦੱਸੋ?

ਸਪਨਾ - ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਕਿ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਇਕ ਢਿੱਲੀ ਨਿੱਕਲ ਪਾਵੇ। ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਉਹ ਆਪਣੀ ਨਿਕੱਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਿਚ ਕੱਢ ਦੇਵੇਗਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਅੰਗੂਠਾ ਚੂਸਣ ਵਾਲੀ ਆਦਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੱਟ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕਵੀ : ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੀ ਕਵਿਤਾ ਪਸੰਦ ਆਈ?

ਯੋਗਿਤਾ : ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦਾ ਅੰਤ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਲਗਿਆ।

ਕਵੀ : ਕਿਸ ਜਗ੍ਹਾ?

ਯੋਗਿਤਾ : ਜਦ ਤੁਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਵਿਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।

- (ਗੁਰਚਰਣ ਆਨੰਦ)

ਦਿਨੇਸ਼ ਨੇ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ ਸੇਰ ਨੂੰ ਲੱਤ ਮਾਰ ਕੇ ਜਗਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵੀਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ

- ਪ੍ਰਵੀਨ ਭੱਜ !

ਪ੍ਰਵੀਨ ਬੇਲਿਆ - ਮੈਂ ਕਿਉਂ ਭੱਜਾਂ ! ਲੱਤ ਮੈਂ ਬੇੜੀ ਮਾਰੀ ਹੈ।

ਇਕ ਨੌਕਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੰਜੂਸ ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ -

ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਸੁਪਨਾ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਐਡਵਾਂਸ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਮਾਲਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਠੀਕ ਹੈ, ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਤਨਖਾਹ ਚੋਂ ਕੱਟ ਲਏ ਜਾਣਗੇ।

ਪਤਨੀ : ਕੀ ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਰੁਪਏ-ਪੈਸੇ ਵੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ?

ਪਤੀ : ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਹਨ।

ਪਤਨੀ : ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਦਫਤਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਪੈਸੇ ਦੇ ਜਾਇਓ, ਮੈਂ ਘਰ ਇਕੱਲੀ ਬੈਠੀ-ਬੈਠੀ ਬੋਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ।

- (ਦਿਨੇਸ਼ ਦਰਪਣ)

ਚੂਹਾ : (ਬਿੱਲੀ ਨੂੰ) ਬਿੱਲੀ
ਮਾਸੀ ! ਅੱਜ
ਤੁਹਾਡੀ ਮੇਰੇ
ਘਰ ਦਾਵਤ
ਹੈ।

ਬਿੱਲੀ ਬੋਲੀ : ਜ਼ਰੂਰ
ਆਵਾਂਗੀ, ਤੂੰ ਐਨੇ
ਪਿਆਰ ਨਾਲ
ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ।

ਬਿੱਲੀ ਮਾਸੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਆਈ ਤੇ ਚੂਹੇ ਨੂੰ ਬੋਲੀ -
ਮਿਆਉ ਮਿਆਉ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਚੂਹਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ - ਰੁਕੋ ਰੁਕੋ ਮੈ
ਜ਼ਰਾ ਖੁੱਡ ਵਿਚ ਲੁਕ ਜਾਵਾਂ।

ਰੋਹਿਤ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਖਰਾਬ ਹੋ
ਗਈ। ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਗਿਆ।
ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਟੈਸਟ
ਹੋਣਗੇ।
ਰੋਹਿਤ ਘਬਰਾ ਕੇ ਬੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਭਗਵਾਨ, ਹੁਣ ਕੀ
ਹੋਏਗਾ? ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਤਾਂ
ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੈ।

ਡਾਕਟਰ : ਪਿਛਲੀ ਵਾਰ ਯਾਦਦਾਸਤ ਵਧਾਉਣ
ਲਈ ਜੋ ਦਵਾਈ ਲੈ ਗਏ ਸੀ, ਉਸ
ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਪਿਆ?
ਮਰੀਜ਼ : ਕੁਝ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ, ਰੋਜ਼ ਦਵਾਈ
ਲੈਣਾ ਹੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।

- (ਬੱਬਲੂ ਦਿੱਲੀ)

ਪਿੰਸ, ਮੇਹਨ ਅਤੇ ਸੋਹਨ ਇਕ
ਮੇਟਰਸਾਈਕਲ ਉਤੇ ਕਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਟ੍ਰੈਫਿਕ
ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ।

ਪੁਲਿਸਵਾਲਾ : ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ
ਮੇਟਰਸਾਈਕਲ

ਉਤੇ ਤਿੰਨ ਸਵਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ?

ਮੇਹਨ : ਪਤਾ ਹੈ ! ਇਸ ਲਈ ਤਾਂ ਇਕ ਨੂੰ
ਵਾਪਸ ਛੱਡਣ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਇਕ ਟਰੱਕ ਦੂਜੇ ਟਰੱਕ ਨੂੰ ਰੱਸੀ ਨਾਲ
ਬੰਨ ਕੇ ਬਿੱਚ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਰਾਹ ਚਲਦੇ
ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਹਾਸਾ ਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਕਹਿਣ
ਲੱਗਾ - ਹੇ ਭਗਵਾਨ ! ਇਕ ਗੱਸੀ
ਲੈ ਜਾਣ ਲਈ ਦੌਦੋ ਟਰੱਕ।

ਸੋਨੂ : (ਪਾਪਾ ਨੂੰ)
ਪਾਪਾ, ਜੇਕਰ
ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ
ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ
ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਫਸਟ
ਆਇਆ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਰੋਗੇ?

ਪਾਪਾ : ਬੇਟਾ ! ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸਾਈਕਲ ਲੈ
ਦਿਆਂਗਾ।

ਸੋਨੂ : ਪਾਪਾ ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਸੇ ਬਚਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ,
ਮੈਂ ਫੇਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਸਾਈਕਲ
ਲੈਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

- (ਸੋਭਿਤਾ, ਸਤਨਾ)

ਪੁਸਤਕਾਂ

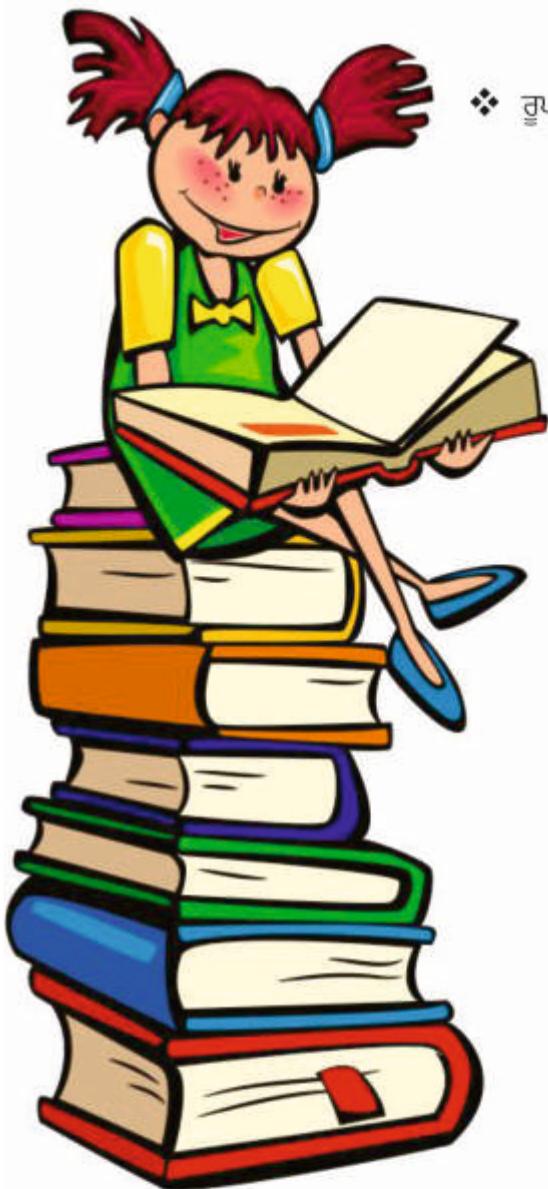
ਜਿਵੇਂ ਵਰਖਾ ਦੀਆਂ ਬੂੰਦਾਂ
ਧਰਤੀ ਹਰੀ-ਭਰੀ ਕਰ ਦੇਵਣ
ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ
ਹੰਗਮਾ-ਭਰਿਆ ਕਰ ਦੇਵਣ।

ਕੁੱਖ ਸ਼ੁੱਧ ਹਵਾ ਸਾਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ
ਚੂਝਿਤ ਹਵਾ ਉਹ ਲੈਣ ਖੁਦ ਆਪਾ।
ਬਿਲਕੁਲ ਇੰਜ ਹੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ
ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਖੁਦ ਆਪਾ।

ਇੰਦਰਘਨਸ ਕਿਤਨਾ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਨਭਾਉਂਦਾ ਹੈ
ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਰ ਪੰਨਾ ਵੀ ਪਵਿੱਤਰ ਮਨਭਾਉਂਦਾ ਹੈ।
ਇੰਦਰਘਨਸ ਤਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।
ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਹਰ ਪੰਨਾ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਿੰਨਾਂ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਲਗਦਾ ਮੌਰ
ਸਭ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਮੌਰ
ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਕ ਵੀ ਸੁੰਦਰ ਲੱਗੇ।
ਗੀਤ, ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਵੰਡੇ।

ਦੇਸ਼, ਵਿਦੇਸ਼, ਘੁੰਮਣ ਜਾਣਾ ਕਿਤਨਾ ਮਹਿੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।
ਯਾਤਰਾ ਵਾਲੀ ਪੁਸਤਕ ਘਰ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਕਿੰਨਾ ਅੱਛਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।
ਪੁਸਤਕ ਸੈਰ ਕਰਾ ਦੇਵੇਰੀ, ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਮਝਾ ਦੇਵੇਰੀ
ਘਰ ਬੈਠੋ-ਬੈਠੋ ਹੀ ਪੁਸਤਕ ਸਾਡਾ ਮਨ ਪਰਚਾ ਦੇਵੇਰੀ।

ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤਤੀ

(ਸਭ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉਤੱਤਰ 'ਲ' ਅੱਖਰ ਤੇ ਖਤਮ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੈਨ ਜਾਂ ਪੈਸਿਲ ਚੁੱਕੋ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਚਿੰਨ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਤੱਤਰ ਲਿਖਦੇ ਜਾਓ।)

- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1) ਉਤੱਤਰਥਾਂ ਰਾਜ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਕੀ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2) ਭਗਵਾਨ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਬਲਰਾਮ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਅਸਤਰ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3) ਅਰਜੁਨ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਅਤੇ ਸਹਿਦੇਵ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਾਂਡਵ ਕੌਣ ਸੀ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4) ਉਰਜਾ ਦਾ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਕੀ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5) ਮਿਸਠੀ ਦੋਈ ਕਿਸ ਰਾਜ ਦਾ ਭੇਜਨ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6) ਆਗਾਰਾ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹਜ਼ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਮੁਮਤਾਜ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਵਾਏ ਗਏ ਮਕਬਰੇ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 7) ਅਕਬਰ ਨਾਮਕ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਸਨ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8) ਕੋਡਾਈ ਝੀਲ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਕਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9) ਉਤੱਤਰਥਾਂ ਰਾਜ ਦਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਕਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10) ਮਿਤਸਾਗਰ ਜੋਰਡਨ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੀਮਾ ਤੇ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11) ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿਚ ਸੰਗਮਰਮਰ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਕਿਹੜਾ ਸਮਾਰਕ ਮਹਾਰਾਣੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12) ਵਿਸਵ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਪਰਬਤ ਚੋਟੀ ਮਾਊਂਟ ਐਵਰੈਸਟ ਤੇ ਚੜਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ ਕੌਣ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 13) ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਦੀ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਾ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ?
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 14) ਈਸਾਈਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮਿੱਧ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?

(ਸਹੀ ਉਤੱਤਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੰਨੇ ਤੇ ਵੇਖੋ)

ਕਿੱਟੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ -
ਅਜੈ ਕਾਲੜਾ

ਇਕ ਦਿਨ ਕਿੱਟੀ ਆਪਣੀ ਸਹੇਲੀ
ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਕਿੱਟੀ ਨੂੰ ਇਕ ਅਨਜਾਣ ਵਿਅਕਤੀ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿੱਟੀ ਨੂੰ ਰਸਤਾ
ਪੁੱਛਿਆ ਅਤੇ ਕਿੱਟੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ।

□ ਜਪਾ ਮੰਡਾਵਰੀ

ਦਿਲਚਸਪ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਬੂਟ-ਚਪਲਾਂ ਦਾ

ਬੂਟ-ਚਪਲਾਂ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ਇਹ ਵੀ ਰੋਚਕ ਕਿੱਸਾ ਹੈ। ਕਥਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅਰਾਮ ਲਈ ਬੂਟਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦਾਰੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੂਟਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਇਸ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਬੂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੁੱਲ, ਪੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਕਿਨਾਰੇ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ।

ਇਸ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਪਹਿਨਣ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਖਾਸ ਬੂਟਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵੇਰਵਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਈਸਾ ਪੂਰਵ ਤੀਜੀ ਸਤਾਬਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਤਕ ਦੇ ਮੌਜੀਆਂ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਬੂਟ

ਚਪਲਾਂ ਦੀ ਬਨਾਵਟ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਲਿਖਿਤ ਪਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਯੁਗ, ਮਖੂਰਾ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਵੇਸ਼ਮੂਸਾ ਨਾਲ ਕੁਝ ਜ਼ਰੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੂਟਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ਼ ਸੀ। ਮਖੂਰਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਬੇਸਿਰ ਵਾਲੀ ਕਨਿਸ਼ਕ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਵਿੱਚ ਤਸਵੀਰ ਵਾਲੇ ਭਾਰੀ ਬੂਟਾਂ ਨੂੰ ਪਾਏ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਬੂਟਾਂ ਨੂੰ ਕਲਪਸੂਤਰ ਵਿੱਚ 'ਕਡੂਸ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਈਗਨੀ 'ਕੰਪਸ' ਨਾਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। 'ਕਾਮਜਾਤਕ' ਦੀ ਕਥਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਬੂਟਾਂ ਦਾ ਕਾਫੀ ਰਿਵਾਜ਼ ਸੀ। ਭਿਕਸੂਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਇਕ ਤਲੇ ਵਾਲੇ ਬੂਟਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸਨ। 'ਬੁਧਯੋਸ਼' ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਪੁਟਬਧ' ਨਾਮਕ ਬੂਟ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜੋ ਯੁਵਕ ਲੇਕ ਪਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਸਾਂਚੀ ਦੇ ਕਈ ਚਿੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਬੂਟ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ 'ਪਾਲਿਗਾਡਿੰਗ' ਨਾਮਕ ਬੂਟ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੱਡੀ ਨੂੰ ਆਰਾਮ

ਮਿਲਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਬੂਟ ਆਧੁਨਿਕ ਪੇਸ਼ਾਵਰੀ ਬੂਟ ਵਰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸੇਰ, ਹਿਰਨ ਅਤੇ ਚੀਤੇ ਦੀ ਖੱਲ ਦੇ ਵੀ ਬੂਟ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। 'ਕਾਮ ਜਾਤਕ' ਦੀ ਕਥਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਨਵਾਨ ਲੇਕ ਆਪਣੀਆਂ ਚੱਪਲਾਂ ਅਤੇ ਬੂਟਾਂ ਉੱਤੇ ਚਾਂਦੀ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ਵੀ ਸਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਪਤ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਬੂਟਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹਲਕੇ ਬੂਟਾਂ ਦਾ ਰਿਵਾਜ਼ ਕਾਫੀ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਬੂਟ ਕਾਫੀ ਕਲਾਤਮਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੈਲੀ ਦੇ ਰੰਗੀਨ ਬੂਟਾਂ ਦੀ ਜਨ ਸਾਧਾਰਣ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਮੰਗ ਸੀ। 'ਕੇਸਕ' ਅਤੇ 'ਦਵਪੁਸ' ਨਾਮਕ ਬੂਟ ਸਰਦੀ ਅਤੇ ਬਰਫ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਣ ਦੀ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਇਕ ਬੰਦ ਗੋਡਿਆਂ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ

ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪੈਰ ਦੀਆਂ ਉੰਗਲੀਆਂ ਉੱਤੇ।

ਇਕ ਬੂਟ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜੈਨ ਸਾਂਪੂਆਂ ਦੇ ਖਾਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੂਟ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜੋ ਅਠਾਰਾਂ ਟੁਕੜੇ ਵਿੱਚ

ਕੱਟੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਲਈ ਰੰਗੀਨ ਅਤੇ ਕਲਾਤਮਕ ਬੂਟਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਨਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਮੁਗਲ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਨੌਕਦਾਰ ਬੂਟਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਰਿਵਾਜ਼ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਬੂਟੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕੇਮਲ ਚਮੜੇ ਨਾਲ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਇਸ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਾ ਬੂਟਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਅਤੇ ਨਵਾਬਾਂ, ਦੇ ਬੂਟਾਂ ਉੱਤੇ ਤਾਂਬੇ, ਸੌਨੇ ਅਤੇ ਜਗੀ ਦੀ ਕਲਾਤਮਕ ਕਢਾਈ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਆਗਰਾ, ਬੁਰਗਾਨਪੁਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ ਬੂਟਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਅੱਗੇ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਮਨ ਨੇ ਜਦ ਤਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਜਮਾਏ ਤਦ ਤਕ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੇਕਾਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੂਟ-ਚਪਲਾਂ ਬਨਣ ਲੱਗੇ ਸਨ। ਅੱਜ ਕਾਫੀ ਸੰਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕਾਨਪੁਰ, ਆਗਰਾ, ਫਰੀਦਾਬਾਦ, ਗਵਾਲੀਅਰ, ਦਿੱਲੀ, ਮੁਬਈ ਆਦਿ ਸਹਿਰ ਬੂਟ-ਚਪਲਾਂ ਦੇ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਵਿਸਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ■

ਬੁੱਧੀਮਨ ਦੋਸਤ

ਦੋ ਪਰਮ ਮਿੱਤਰ ਸਨ। ਇਕ ਦਾ ਨਾਂ ਕਰਨਪੁਤਾਪ ਤੇ ਚੂਸਰੇ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ ਮਨਮੋਹਨ। ਉਹ ਇਕ ਹੀ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਇਕ ਹੀ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਭਾਵੇਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਆਪਸ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ-ਜੁਲਦਾ ਸੀ। ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵੀ ਲਗਭਗ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਸਨ। ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਚੂਸਰੇ ਦੇ ਦਿਨ-ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਉਪੱਤ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਤੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ-ਮੌਟੀਆਂ ਸੋਗਾਤਾਂ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਉਹ ਇਕ ਚੂਸਰੇ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨਾ ਭੁੱਲਦੇ। ਹਰ ਸਾਲ ਇਕ ਚੂਸਰੇ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਸਧਗਾਂ- ਚਾਵ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰ ਸਹਿਤ ਮਨਾਉਂਦੇ।

ਵਿਚਾਰਕ ਸਾਂਝ ਵਾਲੀ ਦੋਸਤੀ ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਵਿੰਤਰ ਦੋਸਤੀ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਵਾਰਥ ਰਹਿਤ ਰਿਸਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ ਅਪਣੀ ਪਰਪੱਕ ਖੁਸ਼ਬੂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਕਲਾਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਸਨ। ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਘਰ ਆਉਂਦੇ-ਜਾਂਦੇ। ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਉਹ ਹਰ ਵਿਸੇ ਉਪੱਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਦੋਵੇਂ ਮਿੱਤਰ ਵਿਵੇਕਸੀਲ, ਸੰਵੇਦਨਸੀਲ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਮਾਨ ਆਦਤਾਂ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਘਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਦੋ ਕੁੱਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਕੁੱਤੇ ਬੜੇ ਖੂੰਬਾਰ ਸਨ। ਦੋਹਾਂ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਕਿ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਪਰਕਾਰ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਜਦ ਕੁੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕ-ਇਕ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਅੱਖ ਕੋਲ ਪਰਕਾਰ ਮਾਰ ਦੇਣੀ ਹੈ।

ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਬਸਤੇ ਹਿਫਾਜ਼ਿਤ ਦੀ ਢਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਕਰ ਲਏ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਪਰਕਾਰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਫੜ ਲਈ। ਕੁੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ ਆ ਕੇ ਭੈਂਕਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਕੋਲ ਪਰਕਾਰ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੁੱਤੇ ਚੀ-ਚੀ ਕਰਦੇ ਦੌੜ ਗਏ। ਦੋਵੇਂ ਸਾਹੋ-ਸਾਹੀ ਹੋਏ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਸਾਮ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਕੀਤੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।

❖ ਉਮਾਸ਼ੰਕਰ ਯਾਦਵ

ਹਿਮਾਲੀਆ ਪਰਬੜ੍ਹ

ਪਰਬਤਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ
ਸਿਰ ਉਠਾਈ ਛੁੱਹਦਾ ਅਸਮਾਨ।
ਕਿੰਨਾਂ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੈ ਇਸ ਦਾ
ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤਾਜ ਮਹਾਨ।

ਇਸ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿਚ ਖੇਡਣ
ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਅਤੇ ਜੰਗਲ ਸਾਰੇ।
ਹਿਮਾਲੀਆ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਣੀ ਆਵੇ
ਹਰੇ-ਭਰੇ ਹੋਣ ਖੇਤ ਪਿਆਰੇ।

ਜਿਨਾਂ ਮਰਜ਼ੀ ਜੋਰ ਲਗਾਵੇ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਾਰ।
ਉਤੱਤ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਿਰ ਉਠਾ ਕੇ
ਖੜਾ ਹੈ ਬਣ ਕੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ।

ਹਿਮਾਲੀਆ ਵਾਂਗ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਾਰੇ
ਮਾਣ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਉਠਾਈਏ।
ਹਰ ਕੰਮ ਹੈ ਮਿਲਜੁਲ ਕੇ ਕਰਨਾ
ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੇ ਰੀਤ ਵੀ ਗਾਈਏ।

ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ?

- 1) ਗਵਣ ਨੇ ਲੰਕਾ ਵਿਚ ਸੀਤਾ ਨੂੰ ਅਸੋਕ ਵਾਟਕਾ ਵਿਚ ਬੰਧਕ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ।
- 2) ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਬੰਨ ਭਾਖੜਾ ਨੰਗਾਲ ਹੈ।
- 3) ਬਾਬਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਯੁਗਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪੁਕਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- 4) ਸੁਆਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਸਰਸਵਤੀ ਨੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ।
- 5) ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਏ.ਪੀ.ਜੇ ਅਬਦੂਲ ਕਲਾਮ ਸਨ।
- 6) ਸੰਨ 1962 ਵਿਚ ਚੀਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।
- 7) ਅਰਜੁਨ ਦੇ ਧਨੁਸ ਦਾ ਨਾਂ ਗਾੰਡੀਵ ਸੀ।
- 8) ਜੁਲਾਈ 2011 ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਠਾਨਕੋਟ ਅਤੇ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਦੋ ਨਵੇਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਬਣਾਏ ਗਏ।
- 9) ਭਾਰਤ ਦੇ ਗਵਾਂਦੀ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੇਖ ਹਸੀਨਾ ਹੈ।
- 10) ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲਿੰਕਨ ਦਾ ਵਾਕ 'ਜਨਤਾ ਕੀ ਸਰਕਾਰ, ਜਨਤਾ ਕੇ ਦੁਆਰਾ, ਜਨਤਾ ਕੇ ਲੀਏ ' ਅੱਜ ਵੀ ਆਦਰਸ਼ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦਾ ਸੂਤਰ ਹੈ।
- 11) ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 26 ਤਰੀਕ ਨੂੰ 'ਗਣਤੰਤਰ ਦਿਵਸ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- 12) ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਬਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- 13) ਪੁਰਾਣਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਠਾਰ੍ਹਾਂ ਹੈ।

ਸੰਗ੍ਰਹਕਰਤਾ - ਵਿਕਾਸ ਅਰੋੜਾ

ਬਾਂਦਰ ਦੀ ਚੜ੍ਹਗਈ

ਇਕ ਰਾਜੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬਗੀਚਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਫਲਾਂ ਦੇ ਹਰੇ-ਭਰੇ ਰੁੱਖ ਸਨ। ਉਸ ਬਗੀਚੇ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਇਕ ਮਾਲੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਬਗੀਚੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬਾਂਦਰ ਰੋਜ਼ ਆ ਕੇ ਸੋਰ ਮਚਾਉਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ-ਤੋੜ ਕੇ ਥੱਲੇ ਸੁੱਟ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਬਾਂਦਰ ਦੀ ਇਸ ਹਰਕਤ ਨਾਲ ਮਾਲੀ ਬਹੁਤ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਉਪਾਅ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਕ ਵੱਡਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਜਰਾ ਬਣਾਇਆ। ਉਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਖੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਫਲ ਪਾ ਦਿੱਤੇ। ਫਲਾਂ ਦੇ ਲਾਲਚ ਵਿਚ ਬਾਂਦਰ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਾਲੀ ਨੇ ਪਿੰਜਰੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਹੁਣ ਬਾਂਦਰ ਬਹੁਤ ਘਬਰਾਇਆ ਪਰੰਤੂ ਉਸ ਨੇ ਚੜ੍ਹਗਈ ਨਾਲ ਕੰਮ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਮਾਲੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ - ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਉਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਸੌਨੇ ਦਾ ਹਾਰ ਦਿਆਂਗਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਥੋਂ ਦੂਰ ਦੂਜੇ ਬਾਗ ਵਿਚ ਛੁਪਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਹਾਰ ਮੈਂ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦਾ ਚੌਰੀ ਕਰ ਕੇ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਹਾਰ ਵੇਚੋਗੇ ਤਾਂ ਮਾਲਾਮਾਲ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ। ਮੈਂ ਵਾਅਦਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਇਸ ਬਾਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਵਾਂਗਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸਾਂਗਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ

ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਪਨਾਉਗੇ ਤਾਂ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ।

ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਲੀ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

ਬਾਂਦਰ ਉਛਲ ਕੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਰੁੱਖ ਉੱਤੇ ਚੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੋਲਿਆ - ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸੌਨੇ ਦਾ ਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਚੀਜ਼ ਆਪਣੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਉੱਤੇ ਅਫਸੈਸ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਹੁਣ ਮੈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਇਸ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਮਨੁੱਖ ਹੱਥ ਵਿਚ ਆਈ ਚੀਜ਼ ਵੀ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨੋਤੰਤੇ ਦੇ ਉੱਤਰ

1) ਉਤਰਾਂਚਲ	9) ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ
2) ਹਲ	10) ਇਜ਼ਰਾਈਲ
3) ਨਕੁਲ	11) ਵਿਕਟੋਰੀਆ
4) ਚੂਲ	ਮੈਰੀਅਲ
5) ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ	12) ਬੇਫੋਦਰੀ ਪਾਲ
6) ਤਾਜ਼ਮਹਿਲ	13) ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ
7) ਅਬਦੂਲ ਫਜਲ	14) ਬਾਈਬਲ
8) ਕੋਡਾਈਕਨਾਲ	

ਇੰਟਰਨੈੱਟ

ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਮੈਜ਼ੂਦ ਹੈ ਅੱਜ ਤਕ
ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਜੋ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ।
ਘਰ ਬੇਠੇ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ
ਇਹ ਕਰਾਮਾਤ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦੀ ਸਾਰੀ।

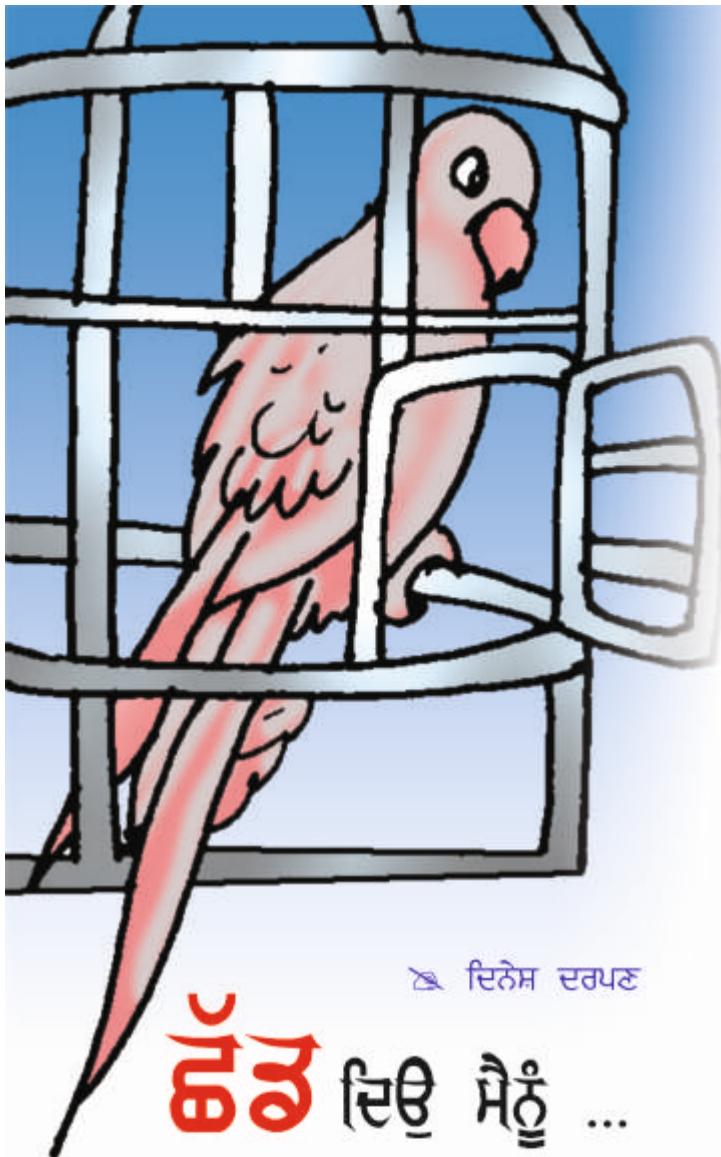
ਹਰ ਕੰਮ ਨੂੰ ਆਸਾਨ ਬਣਾ ਕੇ
ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਇਕ ਸੂਝ ਵਿਚ ਬੱਧਾ।
ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਕੇ
ਮਾਨਵ-ਜੀਵਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸਿੱਧਾ।

ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਤੇ ਪਲ ਭਰ ਵਿਚ ਹੀ
ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਆ ਜਾਵਣ।
ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਵੀ
ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਲਗ ਪਿਆ ਸਸ਼ਾਵਣ।

ਕੌਪਿਊਟਰ ਯੁਗ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਮਾਲ
ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਘਰ-ਘਰ ਵਿਚ ਛਾਇਆ।
ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਬਦਲਦੇ ਯੁਗ ਵਿਚ
ਵਿਸ਼ਵ ਹੈ ਮੁੱਠੀ ਵਿਚ ਆਇਆ।

ਦਿਨੋਸ ਦਰਪਣ

ਛੱਡ ਦਿਉ ਸੈਨੂੰ ...

ਘਰ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਉਤੇ ਇਕ ਪਿੰਜਰਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਧਾਰਣ ਜਿਹਾ ਪਿੰਜਰਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪੰਫੀ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੁਕਤ ਅਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਉੜਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਜਦ ਸਾਰੇ ਸੁੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤਦ ਪਿੰਜਰੇ ਦੀ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਖਿੜਕੀ ਖੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਪਿੰਜਰਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਤਾਰ ਚੌੜੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਪੰਫੀ ਫੁਰ ਕਰਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡੇ

ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਇਕ ਵਾਰ ਇਕ ਤੌਤੇ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਹਰਕਤ ਹੋਈ। ਪਿੰਜਰੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਾਰ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਤੌਤਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗੂ ਘੋੜੇ ਵੇਚ ਕੇ ਗਹਿਰੀ ਨੀਦ ਵਿਚ ਸੌਂ ਗਿਆ।

- ਉਠੋ ਜਾ ਸਵੇਰ ਹੋ ਗਈ -
ਪਿੰਜਰੇ ਨੇ ਤੌਤੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

- ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿਉਂ ਭਜਾ ਰਹੇ ਹੋ? -
ਤੌਤੇ ਨੇ ਪਿੰਜਰੇ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

- ਉਡੋ ਜਾ! ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬਿਤਾ - ਪਿੰਜਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

- ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਜੀਵਾਂ? ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਖਾਣ ਲਈ ਕੌਣ ਦੇਵੇਗਾ? ਜਮੀਨ ਉਤੇ ਪਏ ਟੁਕੜੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਦਾ ਰਹਾਂਗਾ। - ਤੌਤਾ ਬੋਲਿਆ।

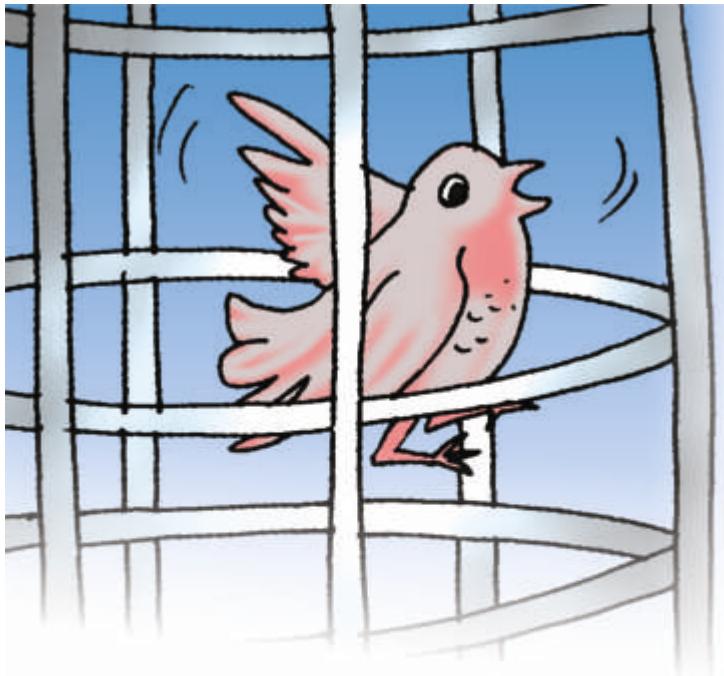
ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕੈਦ ਵਿਚ ਹੈ-
ਪਿੰਜਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ - ਤੌਤੇ ਨੇ ਉਤੱਤ ਦਿੱਤਾ।

ਤੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਕੁਝ ਆਇਆ - ਪਿੰਜਰੇ ਨੇ ਛੋਟੀ ਖਿੜਕੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ।

ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤੌਤਾ ਬਹੁਤ

ਅਕਲਮੰਦ ਹੈ। - ਖਿੜਕੀ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ।

ਦਿਨ ਬੀਤਣ ਲੱਗੇ। ਤੇਤਾ ਚੈਨ ਨਾਲ ਸੈਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਪਿੰਜਰਾ ਇਸੇ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਉਲਾਇਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਅਰਥ ਵਿਚ ਹੀ ਪੰਫੀਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਕੀ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਜੀਉਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੁਰੇਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਤੇਤਾ ਕਿਸੇ ਦੂਜੇ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਖਾਲੀ ਹੋਏ ਉਸ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਇਕ ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਚਿੜੀ ਚੀਖਾਂ ਮਾਰਨ ਲੱਗੀ - ਸੈਤਾਨ ! ਮੈਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ।

ਪਿੰਜਰਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ - ਸਬਰ ਰੱਖ ! ਇਥੇ ਤੈਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਦਾਣਪਾਣੀ ਸਭ ਮਿਲੇਗਾ।

ਪਰੰਤੂ ਚਿੜੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸੁਣਨਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਬਸ ਛੱਡ ਦਿਓ ਮੈਨੂੰ ! ਛੱਡ ਦਿਓ ਮੈਨੂੰ ! ਦੀ ਰਟ ਲਾ ਰੱਖੀ ਸੀ।

ਪਿੰਜਰੇ ਨੇ ਸੋਚਿਆ - ਇਹ ਚਿੜੀ ਅਕਲਮੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪਿੰਜਰੇ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਨੇ ਗਹਿਰਾ ਸਾਹ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਤਾਰ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਚਿੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਚਹਿਰਹਾਉਣ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਝੱਟ ਹੀ ਖੰਭ ਫੈਲਾ ਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ ਵਿਚ ਉਡ੍ਹੇ ਗਈ।

ਬੌੜੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਪਿੰਜਰੇ ਨੇ ਖਿੜਕੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ - ਚਿੜੀ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਚੰਗੀ ਲੱਗਣ ਲਗ ਗਈ ਸੀ।

ਖਿੜਕੀ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ - ਮੈਨੂੰ ਵੀ !

ਗੁਲਾਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਜਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਚਾਈ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਪਰੰਤੂ ਸੱਚ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਆਪਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਧ ਵਿਸਵਾਸਾ ਵਿਚ ਹੀ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਦਾਸ ਬਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਜ਼ਾਦ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ।

ਪ੍ਰੇਰਕ-ਪ੍ਰਸੰਗ- ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੋ

ਸੁਭਾਅ,

ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ

ਛੁੱਲਾਂ ਦੀ ਘਾਟੀ'ਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹਰਿਆਲੀ ਅਤੇ ਖੇਤ ਸਨ। ਘਾਟੀ'ਚ ਉਤਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਪਤਲਾ ਜਿਹਾ ਝਰਨਾ ਖੇਤਾਂ ਅਤੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਚੌ ਹੋ ਕੇ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਢੂਰ ਮੈਦਾਨਾਂ ਚੁਪੈ ਘਾਹ ਚਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਕੋਲ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਲੜਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਜੋ ਪੱਥਰ ਦੇ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਟੁਕੜੇ ਪਾਣੀ'ਚ ਸੁੱਟ ਰਹੇ ਸਨ।

ਉਧਰੋਂ ਇੱਕ ਫਕੀਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਫਕੀਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, 'ਬੱਚਿਉ ਕੀ ਹੈ ! ਬੱਚੇ ਬੋਲੋ - ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰਹਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜਹਿਰੀਲਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਥਰ ਮਾਰਨੇ ਮਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਫਕੀਰ ਉਸ ਪਾਸੇ ਵਹਿਆ ਅਤੇ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ'ਚੋਂ ਨੂੰਹੋਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲੱਗਿਆ। ਫਕੀਰ ਨੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਤਲੀ ਉਤੇ ਨੂੰਹੋਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬੋੜਾ ਉਪਰ ਹੀ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨੂੰਹੋਂ ਨੇ ਡੰਗ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਕੀਰ ਦਾ ਹੱਥ ਹਿੱਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨੂੰਹਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਫਿਰ ਡਿੱਗ ਪਿਆ।

ਫਕੀਰ ਨੇ ਫਿਰ ਨੂੰਹੋਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਚੁੱਕਿਆ। ਪਾਣੀ ਚੌ ਬੋੜਾ ਉਪਰ ਆਉਦਿਆਂ ਹੀ ਨੂੰਹੋਂ ਨੇ ਫਿਰ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ। ਨੂੰਹਾਂ ਫਿਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ

ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਢੁੱਬਣ ਲੱਗਿਆ। ਫਕੀਰ ਫਿਰ ਹੱਥ ਝਟਕ ਕੇ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੂੰਹਾਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡਿੱਗਦਾ ਰਿਹਾ। ਅਖੀਰ ਫਕੀਰ ਨੇ ਨੂੰਹੋਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਝਾੜੀ'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਫਕੀਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਬੱਚੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਕ ਬੱਚੇ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਬਾਬਾ ਜੀ! ਨੂੰਹਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਡੰਗ ਮਾਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਚ ਦਰਦ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਝਾੜੀ'ਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਨੂੰਹੋਂ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ।"

ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਫਕੀਰ ਬੋੜਾ ਮੁਸਕਰਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਝੱਲੀ ਚੌ ਨੂੰਹੋਂ ਦਾ ਜਹਿਰ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ ਦਵਾਈ ਕੱਢੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੱਥ ਤੇ ਮਲਦਾ ਹੋਇਆ ਬੋਲਿਆ, 'ਬੱਚਿਉ ਨੂੰਹਾਂ ਤਾਂ ਡੰਗ ਮਾਰਦਾ ਹੀ ਹੈ।'

ਡੰਗ ਮਾਰਨਾ ਇਸ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਮੈਂ ਇੱਕ ਫਕੀਰ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਸੁਭਾਅ ਹੈ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਜੀਵ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ, ਤਾਂ ਭਲਾ ਮੈਂ ਮਨੁੱਖ ਹੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਛੱਡਾਂ - ਇੰਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਫਕੀਰ ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਗਿਆ।

ਜੋ ਗੀ ਆਇਆ

ਗੋਪੀ ਬੰਟੀ, ਦੌੜ ਕੇ ਆਉ।
ਜੋਗੀ ਆਇਆ, ਦਰਸਨ ਪਾਉ।

ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਮੁੰਦਰਾਂ ਪਾਈਆਂ।
ਭਗਾਵੇਂ ਕਪੜੇ, ਜਟਾਂ ਵਧਾਈਆਂ।
ਬਗਾਲੀ ਮੇਡੇ, ਫਿਰਦਾ ਪਾਈ।
ਬੀਨ ਵਜਾ ਕੇ, ਫੇਰੀ ਲਾਈ।

ਗਲੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ, ਫਿਰਦਾ ਭਾਉਂਦਾ।
ਦਰ ਦਰ ਜਾ ਕੇ, ਅਲਖ ਜਗਾਉਂਦਾ।
ਜਿਸ ਥਾਂ ਲਾ ਕੇ, ਬਹਿ ਜਾਏ ਡੇਰਾ।
ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ, ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਵੇਹੜਾ।

ਪਟਾਰੀ ਥੇਲ ਕੇ, ਬੀਨ ਵਜਾਵੇ।
ਫਨੀਅਰ ਨਾਗ, ਫਿਰ ਫੰਨ ਹਿਲਾਵੇ।
ਵੇਖ-ਵੇਖ ਖੁਸ਼ ਹੋਵਣ ਬੱਚੇ।
ਦਿਲ ਦੇ ਸਾਫ਼ ਤੇ ਮਨ ਦੇ ਸੱਚੇ।

ਪਰ ਜੋਗੀਉ ਛੱਡੋ, ਗੀਤ ਪੁਰਾਣੀ।
ਤਾਰਬਾਬੂ ਬਣੈ, ਸਮੇਂ ਦੇ ਗਾਣੀ।
ਬੱਚੇ ਆਪਣੇ, ਪੜ੍ਹਨੇ ਪਾਉ।
ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ, ਸੂਝਵਾਨ ਬਣਾਉ।

◆ ਜਗਤਾਰ ਚਮਨ

ਅਧਣੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਗੌਰਵ

ਇਹ ਘਟਨਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਵਿੱਲੀ ਉਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਖੁਗਸ਼ਾਹ (ਅਰਬੀ) ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਲੋਹੇ ਦਾ ਤੀਰ-ਕਮਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਰਤ ਰੱਖੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜੋ ਜਾਂ ਫਿਰ 50 ਗ੍ਰਾਮ ਸੌਨੇ ਦਾ ਬਣਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜੋ।

ਹੁਣ ਇਹ ਕੌਮ ਦੀ ਇੜਤ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਤੋੜੇਗਾ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਇਕ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਾਰੇ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਤਾਕਤਵਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਚੌਰ ਲਗਾ ਲਿਆ ਪਰ ਸਭ ਕੁਝ ਵਿਅਰਥ ਗਿਆ। ਰਾਜਾ ਪਰੋਸ਼ਾਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸੈਨਿੰਗਦੇਵ ਜੋ ਭਾਟੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਮੁਖੀ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਹ ਐਲਾਨ ਸੁਣਿਆਂ ਤਾਂ ਸੋਚਿਆ ਜੇਕਰ ਤੀਰਕਮਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਤੋਝਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੁਗਲ ਕੌਮ ਦੀ ਇੜਤ ਉਤੇ

ਦਾਗ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਇਕ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਕਿਹਾ “ ਨਹੀਂ ! ਇਸ ਕੌਮ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹੈ। ਤੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ”

ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੱਸ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ। ਰਾਜੇ ਦੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੈਨਿੰਗਦੇਵ ਨੇ ਤੀਰਕਮਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਾਕਤਵਰ ਹੱਦਾਂ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਟੁੱਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸੈਨਿੰਗਦੇਵ ਨੂੰ ਆਰਮੀ ਚੀਫ਼ ਦੀ ਪੋਸਟ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਸੈਨਿੰਗਦੇਵ ਨੇ ਬੜੀ ਹੀ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਪੋਸਟ ਨੂੰ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ “ ਮੈਂ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਇੜਤ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ”

“ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਸੱਚਾ ਦੇਸ਼ਭਰਾਤ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਸਵਾਰਥ ਦੇ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ■

ਪਿਆਰੀ ਚਿੜੀਏ

ਆਜਾ ਪਿਆਰੀ
ਚਿੜੀਏ ਅ ਜਾ
ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ
ਰੀਤ ਸੁਣਾ ਜਾ।
ਵਿਚ ਕਟੋਰੇ
ਪਾਣੀ ਰੱਖਿਐ,
ਪੀ ਕੇ ਆਪਣੀ
ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਜਾ।

ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਖਿਲਾਰੇ ਦਾਣੇ,
ਤੇਰੇ ਲਈ ਨੇ ਆ ਕੇ ਖਾ ਜਾ।
ਲੱਗਦੀ ਏਂ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰੀ,
ਝੱਲੀਏ ਮੈਥੋਂ ਦੂਰ ਤੂੰ ਨਾ ਜਾ।

✿ ਬਿੱਕਰ 'ਮਾਣਕ'

ਗੁੱਡੀਆ

ਸਾਡੇ ਘਰ ਆਈ ਇਕ ਗੁੱਡੀਆ ਰਾਣੀ
ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਨਵੀ ਰਾਣੀ

ਤੋਤਲੇ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਜਦ ਉਹ ਬੋਲੇ
ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਿਸ਼ਗੀ ਘੋਲੇ

ਡਿਗਾਰੀ ਹੋਈ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਦੌੜੇ
ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਉਹ ਮੋਹਰੇ

ਵੀਰੇ ਦੀ ਹੈ ਉਹ ਡੋਟੀ ਭੈਣਾਂ
ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕੀ ਦੱਸਾਂ ਕਹਿਣਾਂ

ਵੀਰਾ ਜਦੋਂ ਸਕੂਲੋਂ ਆਵੇ
ਨੱਸ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਚਿੰਘੜ ਜਾਵੇ

ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੀ ਰੋਣਕ ਗੁੱਡੀਆ
ਗੁੱਡੀਆ ਨਾਲ ਹੈ ਘਰ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ।

ਵੀਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦਾ
ਰਬ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕਰਦਾ

ਸਭ ਨੂੰ ਰੱਬਾ ਦੇਵੀ ਭੈਣਾਂ
ਬਸ 'ਤਿਲਕੇ' ਦਾ ਇਹੋ ਕਹਿਣਾਂ।

ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ ਦੀ ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

ਪਹਿਲਾ ਨੰ :

ਡੱਵਿਤਾ
(ਉਮਰ 12 ਸਾਲ)
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ -
ਸਾਵਿੰਡਾ ਦੇਵੀ
ਜ਼ਿਲਾ - ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
ਪੰਜਾਬ

ਦੂਜਾ ਨੰ :

ਸੁੱਕਮ
(ਉਮਰ 6 ਸਾਲ)
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ - ਪੁਰਹੀਂਗ
ਜ਼ਿਲਾ - ਹੁਸ਼ਕਾਰੂਪੁਰ
ਪੰਜਾਬ

ਤੀਜਾ ਨੰ :

ਨਵਜੀਤ
(ਉਮਰ 11 ਸਾਲ)
ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾਕਖਾਨਾ - ਲੰਡਗਾਂ
ਜ਼ਿਲਾ - ਮੋਹਾਲੀ
ਪੰਜਾਬ

ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਗਏ -

ਅਸ਼੍ਰੀ ਖੁਗਨਾ (ਜਲੰਧਰ)
ਸਾਹਿਲ ਸੇਠੀ (ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ)
ਅਰਸ਼ਦੀਪ ਕੌਰ (ਸੂਲਰ, ਪਟਿਆਲਾ)
ਜਗਨੂਰ ਸਿੰਘ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ)
ਹਮਾ ਸ਼ਰਮਾ (ਭਾਗਲ)
ਨਿਤੀ ਚੰਦਰ (ਲੁਧਿਆਣਾ)
ਦਿਲਪੀਤ ਸਿੰਘ (ਲਹਿਲ ਕਲਾਂ)
ਨਿਤਿਨ ਕੌਰ (ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ)
ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਮਾਨਸਾ)
ਜਸਵਿੰਦਰ (ਹੀਰੋਂ ਖੁਰਦ)
ਲਾਡੋ (ਵਿਸ਼ਾਲੀ)
ਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (ਗੁਮਟਾਲਾ)
ਸੁਖਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ (ਮਲੋਟ)
ਸਮਿਕਸ਼ਾ (ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ)
ਸ਼ਬਦ ਅਰੋੜਾ (ਕੋਟ-ਈਸੈਖਾਂ)

ਸਤੰਬਰ ਅੰਕ ਦੀ ਰੰਗ ਭਰੋ ਪ੍ਰਤਿਯੋਗਤਾ

ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਸਫ਼ੇ ਤੇ ਇਕ ਚਿੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਚਿੱਤਰ 'ਚ ਸੈਹਣੇ-ਸੈਹਣੇ ਰੰਗ ਭਰ ਕੇ 25 ਸਤੰਬਰ 2017 ਤਕ ਸੰਪਾਦਕ, 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ', ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕਾਲੋਨੀ, ਦਿੱਲੀ-9 ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਚ ਭੇਜ ਦਿਉ।

ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਪੋਸ਼ਣਾ 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ' ਦੇ ਨਵੰਬਰ 2017 ਅੰਕ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਸਾਫ਼-ਸਾਫ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖੋ।

15 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਦੇ ਬੱਚੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਰੰਗ ਭਰੋ

ਨਾਮ ..... ਉਮਰ .....

ਪੂਰਾ ਪਤਾ.....

.....

.....

ਖਰਗੋਸ਼ ਦੀ ਸਮਝਦਾਰੀ

ਚੰਪਕਵਨ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਚੀਕੂ ਖਰਖੋਸ਼ ਅਤੇ ਚਮਚਮ ਚਿੜੀ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਦੈਸਤ ਸਨ। ਚੀਕੂ ਕਾਫੀ ਨਿੱਕਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਬਹੁਤ ਬਹਾਦੁਰ ਸੀ। ਚੀਕੂ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸੰਕਟ ਵਿਚ ਵੀ ਕਦੇ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਜਦ ਕਿ ਚਮਚਮ ਚਿੜੀ ਡਰਪੋਕ ਸੀ। ਜਗ ਵੀ ਸੰਕਟ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਥਰ-ਥਰ ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਚੀਕੂ ਦੀ ਖੁੱਡ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਇਕ ਅੰਬ ਦਾ ਰੁੱਖ ਸੀ। ਚਮਚਮ ਉਸ ਦੀਆਂ ਉਚੀਆਂ ਡਾਲਾਂ ਤੇ ਹੀ ਫੁਦਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਤਾਕਿ ਕੋਈ ਉਸ ਨੂੰ ਫੜ ਨਾ ਸਕੇ। ਅੰਬ ਦੇ ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣਾ ਛਿੱਡ ਭਰ ਲੈਂਦੀ ਸੀ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਹ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਨਿੰਮ ਦੇ ਰੁੱਖ ਤੇ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਡਰ ਦੇ ਕਾਰਣ ਜਮੀਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਘਟ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਪਰੰਤੂ ਜਦ ਅੰਬ ਅਤੇ ਨਿੰਮੇਲੀਆਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਤਾਂ ਚਮਚਮ ਦਾ ਭੁੱਖ ਦੇ ਮਾਰੇ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੈ ਜਾਂਦਾ। ਡਰਦੇ-ਡਰਦੇ ਉਹ ਜਮੀਨ ਤੇ ਉਤਰ ਕੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਤਲਾਸ ਵਿਚ ਇਧੋ-ਉਧੋ ਜਾਂਦੀ।

ਚੀਕੂ ਖਰਗੋਸ਼ ਤੋਂ ਚਮਚਮ ਦੀ ਇਹ ਹਾਲਤ ਵੇਖੀ ਨਾ ਜਾਂਦੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਚਮਚਮ ਚਿੜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਹੀ ਲਿਆ- ਤੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਐਨੀ ਡਰੀ-ਡਰੀ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ?

ਚਮਚਮ ਬੌਲੀ - ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ? ਐਨੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਜਾਨ ਹਾਂ ਅਤੇ ਐਨੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਜਾਨਵਰ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਛੂਪ ਕੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਰ ਵੀ ਕੀ ਸਕਦੀ ਹਾਂ?

ਇਹ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੰਦਰ ਹੀ ਛੂਪ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੀਏ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਕੌਲ ਰਿੰਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਅਕਲ ਵੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। - ਚੀਕੂ ਨੇ ਕਿਹਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ-ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਚੀਕੂ ਖਰਗੋਸ਼ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਰਸਦਾਰ ਗਾਜਰਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਚਮਚਮ ਬੋਲ ਪਈ - ਚੀਕੂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਾ।

ਹਾਂ ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇਕ ਤੋਂ ਦੋ ਭਲੇ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਇਕ ਅਤੇ ਇਕ ਗਿਆਰਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।'' ਚੀਕੂ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ।

ਚੀਕੂ ਉਛਲਦਾ-ਕੁੱਦਦਾ ਹੋਇਆ ਭੋਜਨ ਰਿਹਾ। ਚਮਚਮ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਉਡਦੀ ਰਹੀ। ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਹੋ ਗਏ। ਚਮਚਮ ਦਾ ਮਨ ਤਾਂ ਜੰਗਲ ਦੀ ਸੋਭਾ ਵੇਖ ਕੇ ਖਿੜ ਉਠਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਸੁੰਦਰ ਨਜ਼ਾਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ

ਵੇਖਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਅੰਥ ਅਤੇ ਨਿੰਮ ਦੇ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਹੀ ਪੂਰਾ ਸੰਸਾਰ ਸਮਝਦੀ ਸੀ।

ਭੁੱਖ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਿਠੇ ਫਲਾਂ ਤੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਾ ਰੈਕ ਸਕੀ। ਉਡ ਕੇ ਇਕ ਰਸਭਰੀ ਦੇ ਭੁੱਖ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲੱਗੀ। ਐਨੇ ਮਿਠੇ ਫਲ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅੱਜ ਤਕ ਨਹੀਂ ਖਾਏ ਸਨ।

ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਪਹਾੜੀ ਨਦੀ ਵਹਿ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਸੀਤਲ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਉਹ ਅਰਾਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਈ। ਘਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਆਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਬੱਕ ਵੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਦ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਝਟਕੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਨੀਦ ਖੁੱਲੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਉਹ ਇਕ ਖੂਖਾਰ ਭੇੜੀਏ ਦੀ ਕੈਦ ਵਿਚ ਸੀ। ਦਰਦ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਬੁਗ ਹਾਲ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਪੰਜਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਜੋਰ-ਜੋਰ ਦੀ ਚੀਖਣ ਲੱਗੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਅੱਜ ਉਸ ਦਾ ਬਚ ਸਕਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਭੇੜੀਆ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਲੇਕਿਨ ਤਦ ਕੁਝ ਦੂਰ ਮੁੰਡੇਰ ਤੇ ਬੈਠੇ ਚੀਕੂ ਖਰਗੋਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ - “ਭੇੜੀਏ ਭਰਾ ! ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਭੁੱਖ ਸਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਸਤੇ ਲਾਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਖਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਖ ਸਾਂਤ ਕਰ ਲਓ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ

ਤੰਗ ਆ ਚੁਕਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਇਥੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਖਾ ਲਾਉ ਪਰ ਚਮਚਮ ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਓ। ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਕ ਪੁੰਨ ਤਾਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।

ਭੇੜੀਏ ਨੇ ਸੋਚਿਆ - ਖਰਗੋਸ ਠੀਕ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।”

ਅਚਾਨਕ ਉਸ ਨੇ ਚਮਚਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ ਸਮਝੇ ਖਰਗੋਸ ਦੇ ਉਪਰ ਲੰਮੀ ਛਲਾਂਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਲੇਕਿਨ ਚੀਕੂ ਉਛਲ ਕੇ ਹੱਟ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭੇੜੀਆ ਗਹਿਰੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗਾ। ਉਹ ਖੂਹ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋਰ ਦੀ ਟਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਟੁੱਟ ਗਈਆਂ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਿਆ।

ਚੀਕੂ ਪਾਸ ਹੀ ਤਾਲੀਆਂ ਵਜਾ ਕੇ ਜੋਰ-ਜੋਰ ਦੀ ਹੱਸ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡਰੀ ਸਹਿਮੀ ਚਮਚਮ ਚਿੜੀ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਗਈ।

ਚੀਕੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ - ਵੇਖਿਆ ਬਹਾਦੁਰੀ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ? ਮੈਂ ਭੇੜੀਏ ਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਛਲਾਂਗ ਲਗਾ ਕੇ ਖੂਹ ਦੀ ਮੁੰਡੇਰ ਤੇ ਬੈਠ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਛਲਾਂਗ ਲਗਾਏਗਾ, ਖੂਹ ਵਿਚ ਜਾ ਡਿੱਗੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਉਥੋਂ ਭੱਜ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਦੋਸਤ ਚਮਚਮ ਚਿੜੀ ਨੂੰ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ?

ਚਮਚਮ ਚਿੜੀ ਖਰਗੋਸ ਦੀ ਇਸ ਸਮਝਦਾਰੀ ਤੋਂ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਡਰ ਵੀ ਢੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਬਣੋ

■ ਹਰਜੀਤ ਕੌਰ

ਪਿਆਰੇ ਬੱਚਿਓ ! ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ-

ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਇਨਸਾਨ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਇਹ ਸਫਲਤਾ ਬਿਨਾਂ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤਿਆਂ ਜਾਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਿਆਂ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸਫਲ ਹੋਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕੀਤੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਪੂਰਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਅੱਧਾ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਦਿਨ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਫਲ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਕੇ ਮਿਲੇਗਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਬੱਚੇ ਅਜਿਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪੂਰੀ ਸਮਗਰੀ ਹੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਇਹ ਸੌਚ ਕੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਾਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਉਹ ਪੜ੍ਹਨ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਪੇਪਰਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ

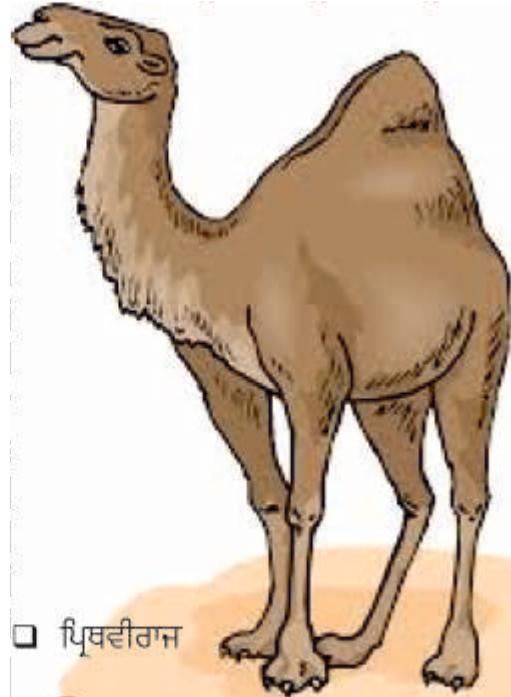
ਹੀ ਹੀਨ ਭਾਵਨਾ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ ਹਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਬੱਚਿਓ ! ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ, ਬਸ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਲਈ ਇਕ ਟਾਈਮ-ਟੈਬਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਤੇ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਨਾ ਕਿ ਇਹ ਸੌਚੋਂ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ। ਖੇਡਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਆਪਣੇ ਨੈਟਸ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿਓ। ਜੇ ਵਿਸ਼ਾ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਉਸ ਬਾਰੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਅੰਦਰ ਆਤਮ-ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਉ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੈੜੇ ਆ ਗਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਲਈ ਤਿਆਰੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਰੋ ਨਾ ਸੌਚੋਂ ਕਿ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਲੰਘ

ਗਿਆ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਹ ਸੌਚੋਂ ਜੋ ਸਮਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੌਲ ਬਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਹੀ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਗੁਣ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬਸ ਲੈੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਝਾਂਕਣ ਦੀ। ਇਕ ਵਾਰ ਜਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਛੁਪੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਸਦਾ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਸਿਖੱਣ ਦੀ ਝਾਕ ਵਿਚ ਰਹੋ। ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਤੇ ਸੌਚ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਵਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਰਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਗੁਆ ਬਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਾਰੇ ਹੋਏ ਮੰਨੋ ਜਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਨ ਲਈ ਹਿੰਮਤ ਕਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਹੀ ਕਮੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਖੜਾ ਕਰ ਦਿੱਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਥਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਜੋ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਕਮੀ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬੱਚਿਉ! ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਈ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਤੁਰਨਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਕਈ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਚੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਉਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਸਕੋਗੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਫਲਤਾ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਬਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਤੁਹਾਡੇ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰੋ। ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਭੋਲਣ ਨਾ ਦਿਉ, ਸਗੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆਂ ਆਪਣੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖੋ।

□ ਪ੍ਰਿਥੀਗਜ

ਊਠ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਕੁੱਬੜ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ?

ਊਠ ਨੂੰ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਦਾ ਜਹਾਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਵਾਰ ਕਈ-ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤੱਕ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਬਣੇ ਕੁੱਬੜ ਦੀ ਉਪਯੋਗਿਤਾ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿੱਠ ਦਾ ਇਹ ਉਭਾਰ ਅਸਲ ਵਿਚ ਚਰਬੀ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਰੇਗਿਸਤਾਨੀ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਦੋਂ ਊਠ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਕੁੱਬੜ ਵਿਚ ਇਕੱਠੀ ਚਰਬੀ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਉਕਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਊਠ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪਿੱਠ ਉਤੇ ਜਮਾ ਇਸ ਚਰਬੀ ਦਾ ਹੀ ਲਗਾਤਾਰ ਉਪਯੋਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁੱਬੜ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਿਕੜ ਕੇ ਲਟਕਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਦੇ ਆਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਭਰ ਪੇਟ ਭੋਜਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿੱਠ ਦਾ ਇਹ ਕੁੱਬੜ ਸਿੱਧਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਅਗਲੀ ਲੰਮੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਲਈ ਖੁਦ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ■

ਕਦੇ ਨਾ ਭੁੱਲੋ

○ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਪਨਾਉਣਾ ਹੈ।

○ ਸਭ ਮਿਲ-ਜੁਲ ਕੇ ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇਣ।

○ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੈ।

○ ਮਨ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਸਵਿੰਦਰ ਹਰਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ਼)

○ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਹਿਚਾਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਹੈ।

○ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਨਾਲ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

○ ਕ੍ਰੋਧ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਸਦਾ ਬਰਬਾਦੀ ਵਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

○ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਹੀ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਹੈ।

(ਸਹਿਨਸਾਹ ਬਾਬਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ)

○ ਇਕ-ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਸੁਖ-ਦੁਖ ਵਿਚ ਕੰਮ ਆਉਣਾ ਹੀ ਇਨਸਾਨਾਂ ਵਾਲਾ ਕਰਮ ਹੈ।

○ ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਅੱਖਰੂ ਪੂੰਝਣ ਲਈ ਕਰੋ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅੱਖਰੂ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ।

(ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਰਾਜਮਾਤਾ ਜੀ)

○ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਇਹ ਸਾਬਿਤ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਯੋਗਤਾ ਵਿਚ ਕੰਗਾਲ ਹਨ।

(ਪਲੂਰਾਕ)

○ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਉਹ ਹੈ ਜੋ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵਿਚ ਸਹਾਇਕ ਹੋਵੇ।

(ਹੈਨਰੀਫੋਰਡ)

○ ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਕਦੇ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

(ਗੁਰਿੰਦਰਨਾਥ ਟੈਗੋਰ)

○ ਸੱਚ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਨੁੱਖ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਫਰਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

(ਮਹਾਤਮਾ ਬੱਧ)

□ ਸੰਗ੍ਰਹਿਕਰਤਾ : ਡਿਪਲੋਡ ਰੰਪਾਵਾ

ਅਮਨ ਦੇ ਦੀਵੇ

ਰੱਤ ਜਿਗਰ ਦੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।
ਅਮਨ ਦੇ ਦੀਵੇ ਜਗਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਪਾਕ-ਪਿਆਰ ਨੂੰ ਲੋਚਦੇ ਹਾਂ।
ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਦੇ ਨਾ ਸੌਚਦੇ ਹਾਂ।

ਇੱਕੋ ਨੂਰ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਸਾਰੇ।
ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਬ ਪਿਆਰੇ।

ਅਸੀਂ ਸਾਂਝੇ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਈਏ।
ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵੰਡਦੇ ਖਿੜ-ਖਿੜ ਜਾਈਏ।

ਰਹਿਮ-ਦਿਲੀ ਹਾਂ ਝਟ ਮੰਨ ਜਾਂਦੇ।
ਦੀਨ ਚੁਖੀ ਦਾ ਦਰਦ ਵੰਡਾਂਦੇ।

'ਦੇਵਲ' ਵਿਰਸਾ ਖੋਹ ਨਾ ਦੇਣਾ।
ਅਸੀਂ ਅਮਨ ਭੰਗ ਹੋਣ ਨਾ ਦੇਣਾ।

- ਅਮਰਜੀਤ ਚੰਦਰ

ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਬੱਚਿਉ ! ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਅਕਸਰ ਸੁਣਿਆ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ! ਆਏ ! ਅੱਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣ੍ਹ ਕਰਵਾਈਏ। ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਸੰਚਾਰ ਤਕਨੀਕ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨਾਲ ਦੂਰ ਥੈਠੇ ਹੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਸੇ ਵਿਚ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਆਵਾਜ਼ , ਵੀ�ੀਓ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਨੈਟਵਰਕ ਤਕਨੀਕ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਫਾਰਮੂਲਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅੱਜ ਦੇ ਮਹੌਲ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਏ.ਟੀ.ਐਡ ਟੀ ਕੰਪਨੀ ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਦੀ ਇਸ ਤਕਨੀਕ ਨੂੰ ਸੰਨ 1960 ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਕਰ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਟ ਜਗਤ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਸੇਵਰ ਮਾਰਕਿਟ, ਵਿਸ਼ਾਲ ਸਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੱਡੇ ਘਰਾਣੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸੰਨ 1964 ਵਿਚ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਰਲਡ ਫੇਅਰ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਏ ਟੀ ਐਂਡ ਟੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜੋ ਅਵਾਜ਼ ਅਤੇ ਵੀ�ੀਓ ਨੂੰ ਸਟੈਂਡਰਡ ਟੈਲੀਫੋਨ ਭੇਜਦਾ ਸੀ। ਜੋ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ਸਟੈਂਡਰਡ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੀ ਲਾਈਨ ਦੀ ਹੋ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਮਲਟੀ ਮੀਡੀਆ ਵਿਚ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ

ਹਨ। ਸੰਚਾਰ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਨਵੀਂ ਪੀੜੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗਸਤੇ ਖੁੱਲ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸੰਚਾਰ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੈਨਲ ਖੇਤ੍ਰ ਰੱਖੇ ਹਨ। ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਆਹਮਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਕੋਲ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਤੇ ਹੀ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੀਮਾਰੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਪੜਾਈ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਤਾਂ ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਟੀਚਰ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਆਹਮਣੇ-ਸਾਹਮਣੇ ਸਕੂਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੈਠੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਡਾਟਾ ਨੂੰ ਇਧਰ ਉਧਰ ਭੇਜਣਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਦਾ ਬਹੁਤ ਫਾਇਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਆਦਮੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਦਮੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਦਾ ਹੈਉਂਹ ਅਪਣਾਸਾਰਾ ਕੌਮ ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ।

ਕੋਰਟ ਕਚਿਹਰੀ ਵਿਚ ਜੋ ਖਤਰਨਾਕ ਅਪਰਾਧੀ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵਾਈ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਵੀ�ੀਓ ਕਾਨਫਰੈਂਸਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਆ ਰਹੀਆਂ ਐਕੜਾ ਤੋਂ ਵੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦੀ ਜੇਲ ਵਿਚ ਥੈਠੇ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਕੀਲ ਜਾਂ ਜੱਜ ਵਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਗਏ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ

ਜਵਾਬ ਤੁਰੰਤ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਜੇਲ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਘੱਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ■

○ ਰਾਪੇਲਾਲ 'ਨਵਚੱਕਰ'

ਅਭਿਆਸ

ਦਾ ਕਮਾਲ

ਇਕ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਸੀ।
ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਛਨਜਾਉਂਚੀ
ਸੀ। ਹਰ ਕੋਈ ਉਸਦੀ

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦਾ

ਸੀ। ਜੇਕੇ ਵਜੋਂ ਉਹ ਹੰਕਾਰੀ ਹੋ ਗਿਆ।

ਇਕ ਦਿਨ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਹਿੱਸੇ
ਵਿਚ ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।
ਉਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਅਚੂਕ ਹੁੰਦੇ। ਹੋਲੀ-ਹੋਲੀ ਉਥੇ
ਰਾਹਗੀਰਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਵੱਧ ਗਈ। ਆਏਂਦੀ ਵੀ ਉਥੇ
ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਉਹ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੀ।

ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਸਭ ਦਰਸਕ ਛਨਜਾਉਂਚੀ ਦੇ ਹੁਨਰ
ਦੀ ਬੁਝਤ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਆਏਂਦੀ
ਕੇਵਲ ਸਿਰ ਹਿਲਾ ਕੇ ਮੁਸਕੁਰਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਏਂਦੀ ਨੂੰ
ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਛਨਜਾਉਂਚੀ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਲੱਗਾ
ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਲਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ
ਉਡਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਛਨਜਾਉਂਚੀ ਨੇ ਆਏਂਦੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ
ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ?

ਆਏਂਦੀ ਨੇ ਜੁਆਬ ਦਿੱਤਾ - ਨਹੀਂ ਤਾਂ !

ਫਿਰ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਸਕੁਰਾ ਕਿਉਂ ਰਹੇ ਹੋ?

ਦਰਅਸਲ ! ਤੁਸੀਂ ਪੱਕੇ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ,
ਅਭਿਆਸੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋ।

ਛਨਜਾਉਂਚੀ ਵਿਗੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ -
ਜਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ
ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਵੇਂ ਬੋਲ ਸਕਦੇ ਹੋ?

ਆਏਂਦੀ ਨੇ ਕਿਹਾ - ਵੇਖੋ ਮੈਂ ਤੇਲ ਵੇਚਦਾ ਹਾਂ !

ਮੇਰਾ ਵੀ ਕਰਤਥ ਵੇਖ ਲਉ। ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਆਏਂਦੀ
ਨੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਇਕ ਤੁੱਬੀ ਖੜੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ
ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਕਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ।
ਸਿੱਕੇ ਦੇ ਵਿਰਕਾਰ ਇਕ ਛੇਦ ਸੀ। ਹੁਣ ਆਏਂਦੀ ਨੇ
ਆਪਣੀ ਕੜੜੀ ਉਠਾਈ ਅਤੇ ਤੇਲ ਦੀ ਧਾਰ ਛੇਦ ਦੇ
ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਥੜੀ ਦੇਰ ਵਿਚ ਤੁੱਬੀ
ਤੇਲ ਨਾਲ ਭਰ ਗਈ ਪਰ ਸਿੱਕੇ ਉੱਤੇ ਤੇਲ ਦੀ ਇਕ
ਬੂੰਦ ਨਹੀਂ ਪਈ।

ਫਿਰ ਆਏਂਦੀ ਬੋਲੇ - ਵੇਖ ਲਿਆ ਨਾ ਕਰਤਥ?
ਮੈਂ ਖਾਸ ਹੁਨਰ ਵਾਲਾ ਤੇਲੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਹਾਂ ,
ਅਭਿਆਸੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਕਰ ਕੇ
ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ, ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਕਮਾਲ ਹੈ ਹੋਰ ਕੁਝ
ਨਹੀਂ। ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਪਣੇ
ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਕਾ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਾ ਸਮਝੋ।

ਬੁਢੇ ਆਏਂਦੀ ਦੀ ਬੂੰਦਾਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ
ਛਨਜਾਉਂਚੀ ਦਾ ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਅਹੰਕਾਰ ਉੱਡ
ਗਿਆ।

ਦਾਦਾ ਜੀ

ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ : ਅਜੈ ਕਾਲਜ਼ਾ

ਸੁਖਦੇਵ ਦਾ ਵਿਉਹਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ
ਉਸ ਨੂੰ ਸੋਰਸਿੰਘ ਤੋਂ ਢੂਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਸੁਖਦੇਵ ਬੋਲਿਆ-ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ
ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਕ ਨਾ ਇਕ ਦਿਨ
ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਤੇ ਲੈ ਆਵਾਂਗਾ।

ਸੋਰਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਪਤਾ ਲਗਦੇ ਹੀ ਉਸ ਨੇ
ਸੁਖਦੇਵ ਨੂੰ ਪਰੋਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਠਾਨ ਲਈ ਅਤੇ
ਸੁਖਦੇਵ ਦੇ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਬਲਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ
ਤਾਕਿ ਉਸ ਦੀ ਫਸਲ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਫਿਰ ਇਕ ਦਿਨ ਸੇਰਮਿੰਘ ਬੈਲਗੱਡੀ ਵਿਚ ਅਨਾਜ ਭਰ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਚਾਨਕ ਮੀਂਹ ਆ ਗਿਆ।

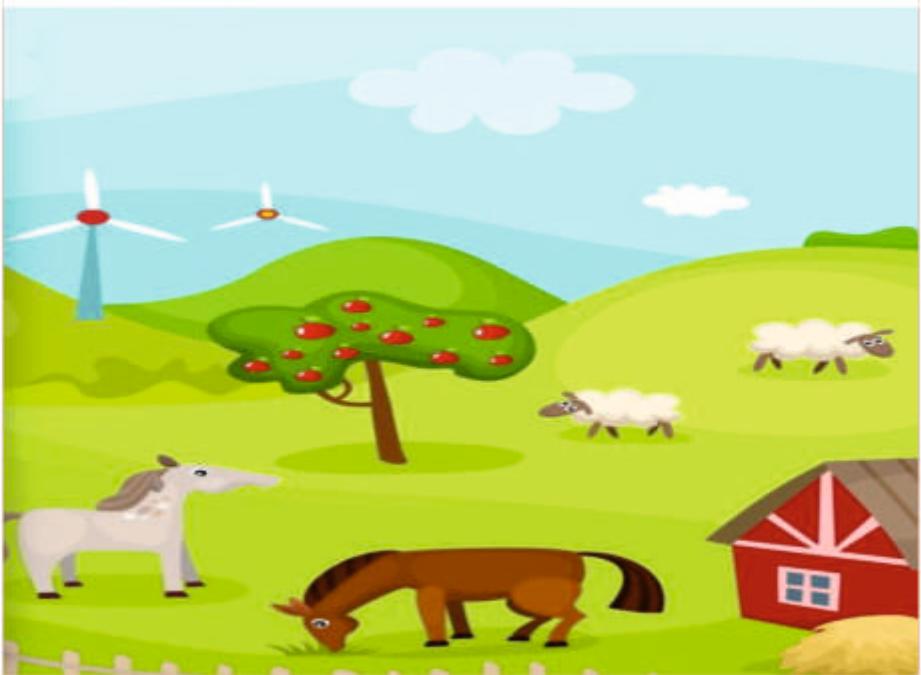
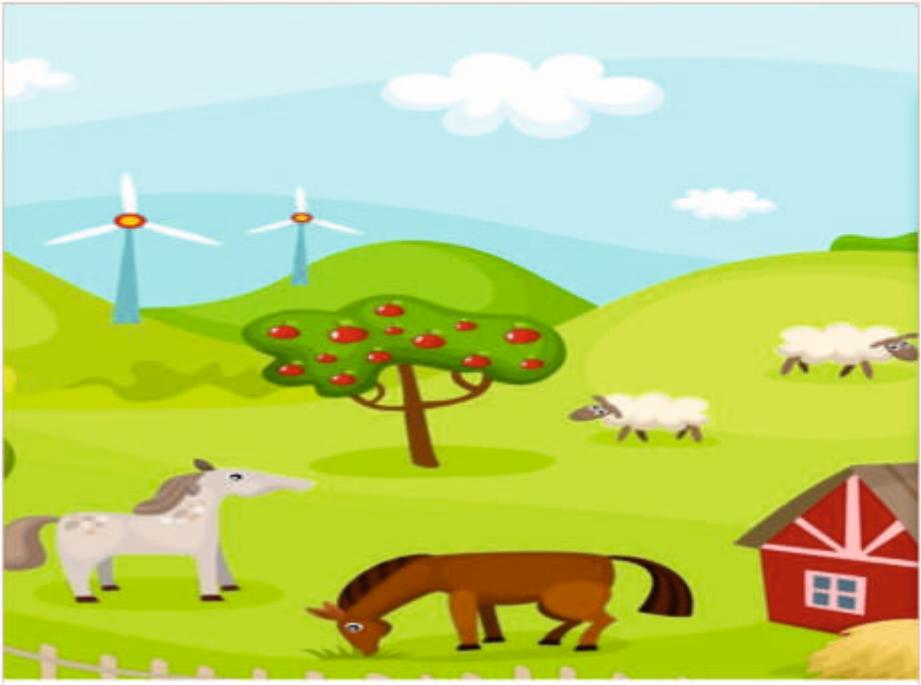
ਬੈਲਗੱਡੀ ਇਕ ਨਾਲੇ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਜਤਨ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ। ਕੋਈ ਪਿੰਡ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸੇਰਮਿੰਘ ਦੀ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਪਰਖ

ਅੰਤਰ ਪਛਾਣੋਂ
ਦੋਹਾਂ ਚਿਤੱਗਾਂ ਵਿਚ 7 ਅੰਤਰ ਦੱਸੋ?

Spiritual Zone for kids

With the blessings of His Holiness
Experience online spiritual learning
with exciting and fun features
highlights our mission's message.
Visit regularly to watch tiny tots
excelling in the spiritual journey.

kids.nirankari.org

- His Holiness Message
- Glimpse of Blessing
- Message in colors
- Poetry Fantasy
- Wacky and True
- Fun Games

- Hansti Duniya
- Kids Creation
- Kids Activities
- Jokes
- Avtar Vani
- Story Time

Share
your talent
in form of
painting, poetry
& story

Registered with the
Registrar of Newspaper
For India Under RNI No. 32345/77

Delhi Postal Regd. No. DL-(N)-01/0137/2015-17
Licence No. U (DN)-60/2015-17
Licenced to post without Pre-payment

ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਓ !

ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ

(ਗਿਆਰਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ)

ਏਕ ਨਜ਼ਰ

(ਤਿੰਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ)

ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ

(ਚਾਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ)

ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ 'ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ' (ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ) ਅਤੇ 'ਏਕ ਨਜ਼ਰ' (ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ) ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ
ਪਤਿੰਵਾ ਵਿਭਾਗ, ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਨੇੜੇ

011—47660200, E-mail : patrika@nirankari.org

ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਹੰਸਤੀ ਦੁਨੀਆ, ਏਕ ਨਜ਼ਰ (ਮਰਠੀ) ਅਤੇ ਸੰਤ ਨਿਰੰਕਾਰੀ (ਨੈਪਾਲੀ) ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

Sant Nirankari Satsang Bhawan

1st Floor, 50, Morbag Road, Naigaon, Dadar (E) MUMBAI-400 014 (Mah.)

e-mail : chandunirankari@yahoo.com & marathi@nirankari.org

ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ

TAMIL

Sant Nirankari Satsang Bhawan, #7, Govindan Street, Ayavoo Naidu Colony, Aminji Karai, CHENNAI-600 029 (T.N.) Ph. 04423740830

ORIYA

Sant Nirankari Satsang Bhawan, Kazidhi, Post Madhupatna, CUTTACK-753 010 (Orissa) Ph. 0671-2341250

TELUGU

Sant Nirankari Satsang Bhawan, No. 6-2-970, Khairatabad, HYDERABAD-500 029 Ph. 0104-23317879

GUJRATI

Sant Nirankari Satsang Bhawan, 31, Pratapgarh, VADODARA-390002 (Guj.) Ph. 0285-275068

KANNADA

Sant Nirankari Satsang Bhawan, 88, Rattanvillas Road, Southend Circle, Basavangudi, BELGURU-560 004 (Karnataka) Ph. 080-26577212

BANGLA

Sant Nirankari Satsang Bhawan, 1-D, Nazar Ali Lane, Near Beck Bagan, KOLKATA-700 019 Ph. 033-22871658

ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹਕਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਭਿਆਨ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਅਸੀਂਗਵਾਦ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੋ।